

10

2.30
3

Paulowski

**MAŁY
KATECHIZM
POCZĄTKOWY**

RELIGII KATOLICKIEJ

A
Dział
Znak *260*
Nr inw. *2648*

PRZEZ

ks. L. U.

ks. Józef Paulowski

W LESZNIE.

NAKŁADEM I CZCIONKAMI ERNESTA GÜNTHERA.

1854.

Imprimatur.

Poznań, dnia 10. Marca 18

Konsystorz Jeneralny Arcybi

(L. S.) X. Jabczyński.

Uwaga. Mający się uczyć nauki religii, nien umieć żegnać się krzyżem ś. tak większym, przy wymówieniu słów: *w Imię Ojca i Ducha świętego. Amen.* — Ma też umieć: *Ojcze nasz* i t. d. *Zdrowaś Marya* *Wierzę w Boga* i t. d. *Dziesięcioro bożego kazania* i t. d. *Pięć przykazań kościelnych* *Siedmi Sakramentów świętych* i t. d. To, co mie na pamięć, wyklada się w następującym ma techizmie:

1. Żegnanie się krzyżem świętym.

1. Czém jesteś?

Jestem stworzeniem bożem, mającém duszę i ciało. — Jestem człowiekiem.

2. Jestże człowiek doskonalszym, niż inne stworzenia boże na ziemi?

Człowiek celuje nad inne stworzenia nie-tylko pięknnością ciała, które ma chód prosty i mowę; lecz szczególniej duszą, która jest duchem mającym rozum, wolność woli i nieśmiertelność.

3. Cóż jest Bóg?

Bóg jest Stworzyciel nieba i ziemi.

4. Jakże Bóg stworzył niebo i ziemię?

Tam, gdzie wprzód nic niebyło; Bóg chciał i stało się niebo i ziemia.

5. Co nam Bóg oznajmił o sposobie swego istnienia?

Bóg nam to oznajmił: że jest jeden w trzech osobach.

6. Jak się zowią te trzy osoby Bóstwa?

Zowią się: Ojciec, Syn, i Duch święty.

7. Czy te osoby są sobie równe we wszystkim?

Co do istoty i doskonałości bóstwa, są sobie we wszystkim równe, bo są jedynym Bogiem.

8. Czémże się różnią między sobą?

Różnią się tém: że Ojciec nie jest Synem, ani Syn Duchem świętym; lecz każda z tych trzech osób jest Osobą jedynego bóstwa.

9. Czemuż pierwsza osoba zowie się Ojcem?

Ojcem się zowie pierwsza osoba względnie Syna bożego: iż ten jest przed wieki zrodzony z ojca i spółistotny ojcu.

10. Czy i ludzie nazywają Boga Ojcem?

Boga nazywają ludzie Ojcem, bo nas stworzył z miłości ojcowskiej, oznajmił nam też wolę swoją i opiekuje się nami szczególniejszym sposobem.

11. Jak jeszcze Bóg Ojciec okazał nam miłość ojcowską?

Bóg Ojciec tak umiłował świat, iż Syna swego dał, aby wszelki, kto wierzy weni i jest posłuszny jego woli, był wiecznie szczęśliwy.

12. Co dla nas uczynił Syn boży?

Syn boży stał się człowiekiem i żył na tej ziemi jako człowiek, aby nas nauczył życia świętego słowy i przykładem.

13. Co więcej dla nas uczynił?

Uczynił zadosyć za grzechy świata, i dla tego umęczon i umarł na krzyżu.

14. Jak zwiemy to zadosyćczynienie?

Zwiemy je odkupieniem świata.

15. Co nam Bóg oznajmił o Duchu świętym?

To nam oznajmił: iż jest trzecią osobą bóstwa, i że pochodzi od Boga Ojca i od Syna bożego.

16. Co więcej wyznajemy o Duchu świętym?

Wyznajemy, że nas poświęca, czyli czyni świętymi, i dla tego zwiemy go: Poświęcicielem.

17. Co wyznajemy mówiąc: w Imię Ojca i Syna i Ducha ś.

Mówiąc w Imię wyznajemy: że jest jeden Bóg — a wspominając Ojca i Syna i Ducha ś., wyznajemy, że jeden Bóg jest w trzech osobach.

18. Dla czego czynimy na ciele znak krzyża, mówiąc powyższe słowa?

Znak krzyża dla tego czynimy na ciele,

iż przez to wyznawamy, że Syn boży stawszy się człowiekiem, umarł za nas na krzyżu.

19. Kiedy żegnamy się krzyżem świętym?

Krzyżem ś. żegnamy się rano i w wieczór przed jedzeniem i po jedzeniu, przed modlitwą i ważną jaką sprawą i w niebezpieczeństwie życia.

20. Czy żeganie się krzyżem ś. jest pożyteczne?

Zeganie się krzyżem ś. nietylko dla tego jest pożyteczne, że jest skróconym wyznaniem wiary świętej, lecz i dla tego, że jest skuteczną pomocą w potrzebach duszy i ciała.

2. Modlitwa Pańska.

21. Co jest modlitwa?

Modlitwa jest jednoczenie się z Bogiem przez wiarę, nadzieję i miłość. Jest wielbienie Boga, dziękowanie i proszenie.

22. Czemu modlitwę, zaczynając się od wyrazów Ojciec nasz, zwiemy modlitwą Pańską?

Zwiemy ją dla tego modlitwą Pańską, iż Syn boży stawszy się człowiekiem (N. 12.) sam nas tej modlitwy nauczył; a on jest Panem naszym, bo jest Bogiem.

23. Z wielu części składa się ta modlitwa?

Skląda się ta modlitwa ze wstępu: Ojciec nasz, któryś jest w niebiesiach i z siedmiu prośb, które są takowe:

1. Święć się Imię twoje!

2. Przyjdź królestwo twoje!

3. Bądź wola twoja jako w niebie tak i na ziemi!

4. Chleba naszego, powszedniego, daj nam dzisiaj!

5. A odpuść nam nasze winy, jako i my odpuszczamy winowajcom naszym.

6. I nie wwódź nas na pokuszenie!

7. Ale nas zbaw ode złego! Amen.
(Mat. 6., 9—13.)

24. Do czego nas pobudzają wyrazy: Ojcze nasz?

Pobudzają nas do tego, abyśmy z zaufaniem i miłością udawali się do Boga, jak dzieci do ojca, gdyż pozwala się zwać Ojcem.

25. Czemu go naszym zowiemy Ojcem?

Naszym go zowiemy Ojcem, abyśmy się pobudzali do miłowania wszystkich ludzi, jako dzieci jednego Ojca, a zatem braci naszych, i abyśmy się modlili za wszystkich.

26. Dla czego dodajemy: któryś jest w niebiesiach?

Bóg ci jest wszędzie, ale w niebiosach chwala go Święci jego i tam my też myślą mieszkać mamy, chociaż ciałem na ziemi żyjemy.

27. O co prosimy w pierwszej prośbie: Święć się Imię twoje?

Prosimy o to: aby Imię Boskie, czyli Boga, wszyscy ludzie znali, czcili, miłowali, i życiem swoim wyznawali: że On jest najświętszy.

28. Kiedyż się to życiem wyznaje?

Wtedy się to czyni, gdy się żyje świętobliwie, strzegąc się wszelkiego złego, a czyniąc dobrze.

29. O co prosimy w drugiej prośbie: przyjdź królestwo twoje?

Prosimy Boga o nawrócenie do wiary ś. pogan i niewiernych, a razem i o uświętobliwienie grzeszników.

30. O co więcej prosimy?

Prosimy, aby Bóg dał wszystkim królestwo niebios.

31. Czemu to królestwo ma przyjść do nas, nie my do niego?

Bo my do złego skłonni, sami bez łaski bożej do niego nie przyjdziemy, więc dla tego prosimy, aby do nas przyszło.

32. Czego potrzeba, żeby się dostać do nieba?

Potrzeba pełnić wolę Ojca, który jest w niebiesiach, i dla tego w trzeciej prośbie mówimy: bądź wola twoja.

33. Jak ma być pełniona ta wola?

Tak chętnie, wiernie, i statecznie, jak się pełni w niebie.

34. Czyliż i w cierpieniach należy się poddawać pod wolę boską?

W cierpieniach mówić należy: nie moja, lecz twoja wola, Ojcze! niech się stanie! (Łuk. 22. 42.) a tak mówiąc, poddawać się zupełnie pod wolę boską.

35. Jakże można nazwać te pierwsze trzy prośby?

Możnaby je nazwać synowskiemi, bo w nich prosimy Ojca naszego, aby 1^od był od wszystkich znany i miłowany; 2re aby wszystkim dał łaskę i chwałę swoją, i 3^{cie} aby wszyscy pełnili wolę jego.

36. Czémże są cztery ostatnie prośby?

Sąto prośby braci za braćmi. W każdej z nich jest mowa o bliźnich naszych.

37. Jakaż jest czwarta prośba?

Czwarta prośba jest takowa: chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj.

38. Cóż się przez chleb rozumie?

Rozumie się przez chleb to wszystko, co do utrzymania życia ciała i duszy jest nam potrzebne.

39. Co mianowicie potrzebne do utrzymania życia ciała?

Potrzebny jest pokarm, odzienie, mieszkanie, siły ciała, zdrowie i t. d.

40. Co jest chlebem dla duszy?

Słowo boże i ciało Syna bożego (pyt. 353) jest chlebem, czyli pokarmem dla duszy.

41. Czemu prosimy o chleb nasz?

Bo cudzego nie chcemy. Cudzy pochodzi z krzywdy bliźniego. Cudze jest słowo boże u niewiernych.

42. Co znaczy chleb powszedni?

Powszedni, czyli codzienny, nie jest zbytkowy, wyszukany, lecz koniecznie potrzebny.

43. Któż nam daje ten chleb?

Bóg go daje, bo On wszystko stworzył i wszystkim rządzi, i Syna swego dał nam. (No. 11.)

44. Czemu mówimy: daj dziś?

Bo codzień potrzebujemy, codzień też prosić mamy.

45. Dla kogo prosić?

Nie dla siebie samych, lecz dla wszystkich, dla tego mówimy: daj nam.

46. Jakaż jest piąta prośba?

W piątej prośbie prosimy, aby Bóg tak odpuścił nam winy nasze, jak i my odpuszczamy naszym winowajcom.

47. Co się rozumie przez nasze winy?

Nasze winy, są to grzechy nasze; a grzech jest nieposłuszeństwo względem woli boskiej. (Łuk. 11. 4.)

48. Któż jest naszym winowajcą?

Ten, kto nas, źle nam czyniąc, obraził.

49. Jestże powinność odpuszczać winowajcom?

Jeżeli odpuszczacie ludziom grzechy ich, odpuści też wam Ojciec niebieski grzechy wasze, naucza Syn boży. (Mat. 6. 14.)

50. O co prosimy w szóstej prośbie?

Prosimy: aby Bóg kusić nas nad siły nasze nie dopuścił i dopomógł nam zwyciężyć pokusę.

51. Któż nas kusi do złego?

Własne nasze ciało, źli ludzie i zły duch, pobudzają nas do złego.

52. Jestże pokusa sama z siebie grzechem?

Pokuszenie samo z siebie nie jest grzechem, lecz zezwolenie na pokusę jest grzechem.

53. Jakież są sposoby do zwyciężenia pokus?

Życie pracowite i wstrzemięźliwe, modlitwa, oddalenie się z miejsc i od ludzi naprowadzających do grzechu. Czujcie, a módlcie się, abyście nie weszli w pokusę. (Mat. 26. 41.)

54. Jakaż jest siódma i ostatnia prośba?

Ale nas zbaw odezłego.

55. O co prosimy w tej ostatniej prośbie?

Prosimy o zbawienie nas od grzechu, bo grzech jest jedyne, największe zło. Prosimy także o uwolnienie od tego złego, które z grzechu pochodzi.

56. Czemuż na ostatku prosimy o uwolnienie odezłego?

Najprzód szukać należy królestwa bożego i sprawiedliwości jego, (Mat. 6. 33.) a dopiero prosić o uwolnienie od cierpień, o ile się to zgadza z wolą boską.

57. Co czynić, jeżeli nas Bóg nie zaraz zbawi od cierpień?

Uciski wszelkie znosić cierpliwie, bo cierpliwość sprawuje doświadczenie, a doświadczenie nadzieję, a nadzieja nie poahańbia. (Do Rzym. 5. 4.)

58. Co znaczy Amen?

Gdy Syn boży na końcu wyrzekł: Amen,

to znaczyło: zaprawdę tak się stanie! Gdy my mówimy Amen, wtedy ten wyraz znaczy: niech się tak stanie!

59. Kiedyż się mówi modlitwa Pańska?

Mówi się z rana i w wieczór, przy każdym nabożeństwie i we wszelkiej potrzebie.

60. Jak ją mówić należy?

Nie z pośpiechem i bez uwagi, lecz zwolna, z nadzieją i oddaniem się woli boskiej; z miłością ku Bogu i pragnieniem, by żyć świętobliwie. *)

3. Pozdrowienie anjelskie.

Uwaga. Przypomni się i wyłoży z ewangelii św. Łukasza 1. 26—42.

61. Dla czego po modlitwie pańskiej mówimy pozdrowienie anjelskie?

Jak w modlitwie pańskiej prosimy Ojca przez Syna, tak w pozdrowieniu anjelskiem prosimy Ojca i Syna przez matkę Zbawiciela świata.

62. Czemu ta modlitwa zowie się pozdrowieniem anjelskiem?

Tak się dla tego zowie, że się zaczyna od pozdrowienia Gabryela Archanjola, wyrzeczonego do Maryi, panny najświętszej.

63. Z wielu części składa się ta modlitwa?

Skląda się z trzech części; Isze, ze słów Anjola: Zdrowaś Marya, łaskiś pełna, Pan z Tobą. 2re, ze słów św. Elżbiety: Błogosławionaś ty między niewiastami, i błogosławion owoc żywota twego (Jezus). 3cie, ze słów Kościoła św.: Święta Marya, matko Boża, módl się za nami

*) Nie daj Boże, aby się sprawdzały na nas słowa św. Jakóba: „proście, a nie bierzcie, przeto, iż źle proście.“ (Jak. 4. 3.)

grzesznymi, teraz i w godzinę śmierci naszej.

64. Co znaczy: Zdrowaś Marya?

Znaczy to, że Anjół posłany od Boga do Panny, której imię było Marya (Pani), aby ję oznajmił, że się stanie matką Zbawiciela świata, zaczął swe poselstwo od wyrazów: bądź pozdrowiona, czyli uszanowana, Maryo!

65. Co znaczą wyrazy: łaskiś pełna?

Te wyrazy znaczą: że Marya więcej i większe łaski od Boga odebrała, niż Anjołowie lub inni Święci.

66. Co się rozumie przez wyrazy: Pan z tobą?

Rozumie się: że Pan i Bóg jest z nią przez pełność swęj łaski, i będzie z nią osobicie, gdy się stanie matką Zbawiciela świata, Syna bożego.

67. Kto wyrzekł te słowa: błogosławionaś ty między niewiastami?

Te słowa wyrzekł najprzód Anjół Gabryel; potem gdy najświętsza Panna Marya nawiedziła krewnę swoją, św. Elżbietę, ta napelniona jest ducha świętego, i zawołała głosem wielkim i rzekła: błogosławionaś ty między niewiastami. (Łuk. 1. 42.) To jest: tyś najszczęśliwsza! największej czci godna!

68. Co przydała św. Elżbieta do powyższych słów?

Przydała jeszcze te słowa: i błogosławiony owoc żywota twego, tj.: Syn twój i Zbawiciel świata jest czci najgodniejszy. Św. Elżbieta uwielbia Maryą, jako matkę Pana, i uwielbia tego Pana i Zbawiciela świata, jako ję syna.

69. Jakież jest imię Syna bożego, gdy się stał człowiekiem?

Bóg nadał mu imię i przez Anjoła ogłosił najprzód Maryi, Pannie najświętszej: staniem się matką syna, a nazwiesz imię jego Jezus. (Łuk. 1. 31.) Później oznajmił Anjół św. Józefowi: i nazwiesz imię jego Jezus, i zaraz wyłożył znaczenie tego imienia, albowiem on zbawi lud swój od grzechów ich. (Mat. 1. 21.)

70. Dla czego mówimy: Święta Marya?

Mówimy dla tego, iż ta, która jest pełna łaski i błogosławiona, jest oraz święta, i świętsza od wszystkich świętych, a imię jej Marya.

71. Czemu ją zwiemy Matką bożą?

Bo tak ją nazwała św. Elżbieta, mówiąc: a skądże mnie to, że przyszła matka Pana mego do mnie; (Łuk. 1. 43.) i ta jest wiara Kościoła św., że ponieważ Jezus jest Syn boży, spółistotny Ojcu (zob. pyt. 9.), który stał się człowiekiem i synem Maryi Panny, wedle ciała, dla tego Panna Marya jest matką bożą, czyli bogarodzicą.

72. O cóż ją prosimy?

Prosimy, aby się modliła za nami, bośmy grzeszni, a ona święta. Módl się za nami grzesznymi!

73. Kiedyż ma się modlić?

Teraz i zawsze, a zwłaszcza w godzinę śmierci naszej, gdzie nam jej pomoc najpotrzebniejsza.

74. Dla czego przydajemy Amen?

Wyrazem Amen zakończył Pan Jezus modlitwę: Ojcze nasz (pyt. 58). Tym wyrazem Amen, niech się stanie! zakończy też Kościół św. wszystkie swoje modlitwy.

75. Kiedyż się mówi Zdrowaś Marya?

Nietylko zwykle po pacierzu, lecz szczególniej z rana, w południe i w wieczór, dla uczczenia tej tajemnicy: że Syn boży stał się człowiekiem, i dla wielbienia i prośzenia Boga przez przyczynę najświętszej bogarodzicy. *)

4. Skład wiary apostołski.

76. Co znaczy skład wiary?

Skład wiary jest to zbiór prawd, które wierzyć należy i wyznawać.

77. Dla czego się zowie apostołskim?

Bo jest najdawniejszy i z czasów apostołskich; inne zaś późniejsze składy wiary są tylko jego objaśnieniem lub dozupełnieniem.

78. Czyliż Bóg dał siebie i wolę swoją ludziom poznać?

Tak jest, sam Bóg dał się poznać ludziom i oznajmił im wolę swoją.

79. Jak zwiemy takowe oznajmienie ludziom woli boskiej?

Zwiemy je objawieniem boskiem, i o niem naucza św. Paweł: że rozmaicie i wielą sposobami mówiwszy dawno Bóg ojcom przez Proroki, naostatek tych dni mówił do nas przez Syna. (Do Żydów 1. 1.)

80. Jak się podziela objawienie boskie?

Podziela się na objawienie starego i objawienie nowego zakonu. O pierwszym mówi św. Paweł: że Bóg mówił ojcom przez Proroki, mianowicie to: że przyjdzie Zbawiciel. O drugim: że naostatek tych dni

*) Ludzie pobożni mówią często za konających Zdrowaś Marya.

mówił przez Syna, który rzekł: jam jest (Zbawiciel), który z tobą mówię. (Jan 42. 6.)

81. Jak się jeszcze dzieli objawienie boskie?

Podziela się na pisane i niepisane, czyli podanie ustne.

82. Jak się zowią księgi, w których jest napisane objawienie boskie?

Zowią się pismem świętém, lub słowem bożem pisaném, a wyrazem greckim biblia, tj. księgi (święte).

83. Czyliż pismo św. obejmuje całe i zupełne objawienie boskie?

Starsze jest ustne podanie, czyli tradycja, niż pismo św. To nie obejmuje całego objawienia boskiego; ustne zaś podanie obejmuje je zupełnie.

84. Komuż Syn boży, Pan Jezus, podał swoje objawienie?

Pan Jezus podał je uczniom swoim, których nazwał Apostołami, a którym dał zlecenie i władzę, aby nauczali wszystkie narody. Tę władzę nauczającą zwiemy Kościołem nauczającym.

85. Co jest wiara?

Wiara jest dar boży i światło oświecające człowieka do przyjęcia za prawdę tego wszystkiego, co Bóg objawił i przez swój Kościół do wierzenia przedstawia, czyli to jest w piśmie św. wyraźnie napisane, czyli nie jest.

86. Czemuż wiara jest darem bożym?

Jest ona darem i łaską bożą, bo bez naszych zasług Bóg ją nam daje. Albowiem łaską jesteście zbawieni przez wiarę, i to nie z was, bo dar boży jest. (Do Efez. 2. 8.)

87. Dla czego wiara jest światłem?

Dla tego jest światłością, bo oświeca czło-

wieka do poznania tajemnic boskich. — Wierzę, abym zrozumiał.

86. Czemuż wierzymy to, co Bóg objawił?

Wierzymy, czyli uznajemy za nieomylną prawdę to, co Bóg objawił, dla tego, iż on sam, który jest prawdą nieomylną, to oznajmił.

87. Ileż jest wiar prawdziwych?

Jak jeden jest Bóg, tak tylko jedno prawdziwe Jego objawienie, i jedna wiara. Jeden Pan, jedna wiara. (Do Efez. 4. 5.)

88. Jestże powinnością wyznawać wiarę zewnętrzną?

Tak jest, należy się wiarę i zewnętrzną wyznawać; albowiem sercem bywa wierzone ku sprawiedliwości, a usty się wyznawanie dzieje ku zbawieniu. (Do Rzym. 10. 10.)

89. Czemu w składzie wiary mówi się: ja wierzę, nie zaś: my wierzymy?

Bo każdy sam za siebie wiarę wyznawać powinien. Modlimy się jedni za drugich, lecz wiarę każdy za siebie wyznawa, mówiąc: ja wierzę.

90. Z wielu części składa się skład wiary apostołski?

Z dwunastu części, które zowią artykułami, a które stanowią trzy główne części, tj. wiarę w Boga Ojca i w Syna bożego i w Ducha świętego. (Zob. pyt. 17.)

§ I. O Bogu Stworzycielu.

1. Wierzę w Boga Ojca wszechmogącego, Stworzyciela nieba i ziemi.

91. Co jest Bóg?

Już wyżej (No. 3.) powiedziano: że Bóg jest Stworzyciel nieba i ziemi; tu się tylko jeszcze dodaje, że jest duchem nieskończono-

ne doskonałości mającym. Duch jest Bóg.
(Jan 4. 24.)

92. Co jest duch stworzony?

Duch stworzony jest istota niemająca ciała ani części; lecz mająca rozum, wolność woli i nieśmiertelność. (Pyt. 2.)

93. Jakaż jest doskonałość rozumu boskiego?

Jestto wszechwiedza i mądrość nieskończenie doskonała.

94. Jakaż jest wola boska?

Wola boska chce to tylko, co jest dobre i święte, a dla tego jest dobrocią i świętością nieskończoną.

95. Jakaż jest wola boska względem dobrych i złych uczynków naszych?

Bóg nadgradza dobre uczynki, a złe karze, i dla tego jest sprawiedliwością najdoskonalszą.

96. Czy Bóg złe zaraz karze?

Bóg niezawsze karze zaraz wszelkie złe, lecz daje czas do pokuty, bo Bóg jest łaskawy.

97. Jakim jest Bóg względem tych, którzy pokutują?

Bóg względem pokutujących jest miłosierny i odpuszcza im grzechy.

98. Jakaż jest moc woli boskiej?

Moc woli boskiej tak jest potężna, że wszystko, co zechce, to się staje; a tę moc zwiemy: wszechmocnością.

99. Jakież jest istnienie Boga?

Bóg jest sam z siebie bez początku i końca. On sam wieczny.

100. Możesz Bogu być co przydane lub odjęte?

Bóg zawsze jest, a zawsze ten sam. Jego doskonałości niemogą się powiększać ani maleć. Jest on nieodmienny.

101. Gdzież jest Bóg?

Bóg jest wszędzie obecny. Nie ma granic, jest niezmierny i nieograniczony. (Pyt. 26.)

102. Mogąż duchy stworzone poznać nieskończone doskonałości boskie?

Zaden duch stworzony nie jest zdolny zupełnie poznać doskonałości boskich, lecz owszem powinien je z pokorą podziwiać i uwielbiać. (Do Rzym. 11. 33.)

103. Któż nam najlepiej daje poznać boskie doskonałości?

Objawienie boskie najlepiej nam okazuje doskonałości boskie, i dla tego wierzę w Boga, abym poznał Boga.

104. Cóż znaczy: wierzę w Boga?

Znaczy: że nietylko wierzę, że jest Bóg, a ten jeden we trzech osobach, (zob. pyt. 5—8) lecz oddaję Bogu rozum i wolę; w Niego jednego wierzę, w Nim jednym mam całą nadzieję, Jego jednego nad wszystko miłuję.

105. Czemu w składzie wiary wspomina się tylko wszechmocność boska?

Bo tylko jeden Bóg jest wszechmocny, a wszechmocny jest też i najdoskonalszy. Kto wierzy, że Bóg jest wszechmocny, ten także uwierzy i wszystkie inne następujące prawdy składu wiary.

106. Cóż jest stworzyć?

Stworzyć jestto nadać byt tam, gdzie nie było. Sam tylko Bóg stwarza, i On sam tylko zowie się Stworzycielem. (Zob. pyt. 4.)

107. Co się rozumie przez niebo?

Przez niebo rozumie się słońce, księżyc i gwiazdy, ale się też rozumie świat duchów, czyli Aniołów, których liczba jest wielka i ró-

żne stopnie doskonałości, np. Archanjółowie, Cherubiny, Serafiny itd.

108. Czy Bóg, jako sprawiedliwy, chciał, aby Anjółowie, gdy ich stworzył, zasłużyli sobie wieczną szczęśliwość?

Bóg, który tylko godnemu daje nagrodę i wedle zasług zapłatę, chciał tego, ażeby i Anjółowie zasłużyli sobie szczęśliwość wieczną.

109. Jakież im dał przykazanie?

Ażeby Boga miłowali najzupełniejszą miłością.

110. Pozostaliż wszyscy Anjółowie w miłości Boga?

Nie wszyscy pozostali w miłości Boga, lecz wielu z nich umiłowało samych siebie więcej, niż Boga.

111. Cóż ztąd nastąpiło?

Nastąpiła pycha i zrównać się chcieli Najwyższemu.

112. Czy Bóg ukarał tych złych Anjółów?

Bóg wydalil ich z nieba na miejsce kary wiecznej, które się zowie piekłem, a zły Anjół zowie się szatanem, djabłem, czartem itp.

113. Kiedyż Bóg stworzył człowieka?

Nie przedź aż wprzód ziemię, jego mieszkanie, urządził. Stworzył tedy Bóg wprzód rośliny, potem zwierzęta, a naostatku człowieka.

114. Jakże go stworzył?

Stworzył osobno ciało, a osobno duszę. Stworzył go na obraz i podobieństwo swoje. Stworzył go w stanie łaski i zupełnej świętości.

115. Iluż ludzi Bóg stworzył?

Nie więcej jak tylko jednego mężczyznie Adama, i jedną niewiastę Ewę; a od nich cały ród ludzki pochodzi.

116. Mieliz i oni sobie zaśluzyc wieczną szczęśliwość?

Bóg chciał, aby z miłości ku Bogu pełnili wolę Jego, którą im oznajmil, a przez to zaśluzyli sobie szczęśliwość wieczną.

117. Czy zagrozil im karą za nieposluszenstwo?

Bóg wyraźnie im zagrozil: iż, gdyby byli nieposluszni i pozywali z drzewa zakazanego, śmiercią umrzeć mieli.

118. Cóż znaczy umrzenie śmiercią?

To znaczy dwojaką śmierć, tj. ciała i duszy. Dusza nieśmiertelna nie traci wprawdzie życia, lecz strata świętobliwości zowie się śmiercią duszy.

119. Pozostaliż pierwsi ludzie poslusznymi woli boskiej?

Zły duch skusil Ewę, klamiąc: że nie umrze śmiercią. Ewa sklonila Adama, iż pozywał tak, jak i ona, z drzewa zakazanego. Oboje stali się nieposlusznymi woli boskiej.

120. Jak się zowie ten grzech pierwszych ludzi?

Zowie się względem nas grzechem pierworodnym, bo wprzód jest popełniony, niżeliśmy się urodzili.

121. Czyliż grzech pierwszych ludzi splynal na cały ród ludzki?

Gdyby byli nie zgrzeszyli, wtedy rodziliby się ludzie w świętobliwości pierworodnej; lecz że zgrzeszyli, dla tego przez jednego człowieka grzech wszedł na świat, a przez grzech śmierć; a tak śmierć przeszła na wszystkich ludzi, w którym wszyscy zgrzeszyli. (Do Rzym. 5. 2.)

122. Na czym zalezy grzech pierworodny?

Zalezy na tem, że każdy człowiek, jako syn Adama, rodzi się z tym samym grzechem, jaki popełnil Adam, a zatem przynosi

na świat winę Adama, a następnie zasługuje i na karę piekła.

123. Jakież są następstwa grzechu pierworodnego?

Są te: że pierwsi ludzie przez ten grzech stracili świętość duszy, i nabyli skłonności do złego, która się zowie pożądlivością, a rozum osłabiony skłonny jest do błędu. Ciało uległo chorobom, boleści i śmierci.

124. Czy Bóg tak ukarał na wieki pierwszych ludzi, jak złych Aniołów? (Pyt. 112.)

Bóg nie ukarał wiecznie pierwszych ludzi, lecz owszem ulitował się nad nimi i obiecał im Zbawiciela. (Zob. pyt. 69.) Ukarzał ich atoli karą czasową, czyli doczesną, bo wydalil ich z raju, i poddał ich i cały ród ludzki śmierci.

125. Czy Zbawiciel przyszedł z raz, skoro był obiecany?

Nie zaraz przyszedł, lecz aż w cztery tysiące lat; przecież wiara w przyjść mającego Messyasza*) zbawiała ludzi.

126. Jakże Bóg kształcił ludzi ku przyjęciu Zbawiciela?

Bóg objawił swoją wolę i swe obietnice naprzód szczególnym rodzinom, np. Noego, Abrahama, a potem całemu narodowi żydowskiemu.

127. Czy wszystko, co się dzieje, pochodzi z boskich rozporządzeń?

Wszystko, co się dzieje, pochodzi z boskich rozporządzeń. Bóg rządzi światem. — Bóg chce, aby wszyscy ludzie żyli świętobliwie, i udziela im do tego swęj pomocy, a złem, które się dzieje, tak Bóg kieruje, iż go zakazuje i karze, a nawet do dobrego celu używa.

*) Messyasz jest to samo, co Zbawiciel.

128. Jak zowiemy tę opiekę Boga nad światem?
Utrzymywanie świata i zarząd nim zowiemy boską opatrzością.

§ 2. O Bogu Odkupicielu.

2. *I w Jezusa Chrystusa, Syna Jego jedy- nego, Pana naszego.*

129. Co znaczy to i w tej prawdzie wiary?

Znaczy: iż tak wierzę w Jezusa Chrystusa, jak wierzę w Boga Ojca.

130. Już z pytania 69. wiadomo, co znaczy Jezus, lecz cóż znaczy Chrystus?

Wyraz grecki Chrystus, znaczy Pomazaniec, i od Chrystusa zowiemy się Chrześcianami.

131. Czem jest Jezus jako Chrystus?

Pan Jezus, jako Chrystus, jest naszym: 1., nauczycielem i prawodawcą; 2., kapłanem i ofiarą za grzechy świata; 3., królem i rządcą.

132. Jakaż wiara wyznaje się temi słowy: Syna Jego jedynego?

Wyznaje się ta wiara: że Jezus Chrystus jest Syn boży i Bóg prawdziwy, z Ojca przed wieki zrodzony i spółistotny Ojcu, przez którego wszystko się stało, co się stało. (Jan 1. 3.)

133. Co znaczy: Pana naszego?

Znaczy: że Jezus Chrystus, jako Syn boży, jest Panem wszystkiego, a zatem i Panem naszym. Jest zaś także i Panem naszym jako Odkupiciel, i wszelki język ma wyznawać, że Pan Jezus jest w chwale Ojca. (Do Filip. 2. 11.)

3. Który się poczył z Ducha świętego, narodził się z Maryi Panny.

134. Cóż się w powyższej prawdzie wiary wyznaje?

To się wyznaje: że Syn boży dla nas ludzi i naszego zbawienia zstąpił z nieba, i stał się człowiekiem, biorąc ciało ludzkie z ciała niepokalanéj Panny Maryi, za sprawą, czyli działaniem Ducha najświętszego, gdy Marya rzekła: niech mi się stanie według słowa twego. (Łuk. 1. 38.)

135. Ileż jest natur w Jezusie Chrystusie?

Są dwie natury: boska i ludzka, a bóstwo i człowieczeństwo są jedną osobą, a ztąd też matka Jezusa Chrystusa zowie się matką bożą. (Pyt. 71.)

136. Czemuż w składzie wiary Marya zowie się Panną?

Ponieważ wcielenie się Syna bożego jest dziełem wszechmocności boskiej, dla tego Marya, z której się narodził Jezus Chrystus, Syn boży, stawszy się matką, nieprzestała być Panną.

137. Od czego zaczął Pan Jezus swoje urzędowanie?

Zaczął je od nauczycielstwa. Zaczął czynić i nauczać, (D. A. I. 1.) a nauczał prawd wiary i świętobliwości życia.

138. Czegóż nauczał o sobie samym?

Nauczał: że jest Bogiem i człowiekiem, że jedna w nim osoba, a dwie natury. i dwie wole, boska i ludzka. Tak Bóg umiłował świat, iż Syna swego jednorodzonego dał, aby wszelki, kto wierzy weń, niezginął, ale miał żywot wieczny. (Jan 3. 16.)

139. Czy Pan Jezus naukę swoją potwierdzał cudami?

Tak jest, powoływał się na swe cuda, (tj. na czyny takie, które tylko przez wszech-

mocność działał). Oto mówił: ślepi widzą, chromi chodzą, trędowaci bywają oczyszczeni, głusi słyszą, umarli zmartwychwstają. (Mat. 11. 5.) Nie wierzycież, że ja wojeu, a ojciec we mnie jest? Wzdyć dla uczynków samych wiercie. (Jan 14. 11—12.)

140. Czy na Jezusie Chrystusie spełniły się obietnice boże starego zakonu? (Pyt. 80.)

Na Jezusie Chrystusie spełniły się obietnice boże i przepowiedzenia o jego narodzeniu, życiu, śmierci i t. d, w starym zakonie objawione. Badajcie pisma, bo one są, które świadczą o mnie. (Jan 5. 39.)

141. Czy Pan Jezus przepowiedział także przyszłe wypadki?

Wszystkowiedzący Syn boży wiele przepowiedział przyszłych wypadków, n. p. swoją mękę, zmartwychwstanie, zburzenie Jerozolimy, cierpienia swoich uczniów, koniec świata i t. d.

142. W jaki sposób dopełnił Pan Jezus urząd kapłana?

Jako kapłan ofiarował samego siebie i umarł za grzechy świata.

4. Umęczon pod Pontskim Pilatem, ukrzyżowan, umarł i pogrzebion.

143. Czy tylko Syn boży mógł zadosyć uczynić za grzechy świata?

Tylko Syn boży mógł zadosyć uczynić za grzechy świata, i dla tego stał się człowiekiem. Stworzenie, chociażby święte, nie mogło nic nad powinność swoją uczynić. Syn boży równy Ojcu, w zastępstwie za ród ludzki i jego grzechy, stał się ofiarą błagalną i czyniącą zadosyć.

144. Czyliż ofiary starego zakonu nie gładziły grzechów?

O tych ofiarach mówi Ś. Paweł: że nie-

podobna, aby krew wołów i kozłów gładziła grzechy. (Do Zyd. 10. 4.) Ofiary starego zakonu były tylko znakiem, cieniem i wizerunkiem téj jedynéj prawdziwéj ofiary, którą ofiarował Jezus Chrystus.

145. Czy koniecznie było potrzeba, aby Pan Jezus był umęczon i ukrzyżowan?

Pan Jezus jako Syn boży mógł być jedném westchnieniem, jedną kroplą krwi świat odkupić, lecz aby pokazał ciężkość grzechu, chciał tak wielkie cierpieć męki.

146. Jakież to były męki?

Byłyto cierpienia duszy i ciała. Na duszy poniósł smutek i opuszczenie, na ciele zaś biczowanie, cierniem koronowanie i ukrzyżowanie.

147. Któż go skazał na śmierć?

Urzędnik rzymskiego cesarza Tyberyusza, Pilat Pontski, który, choć uznał niewinność Jezusa, dla względów ludzkich skazał go na śmierć krzyżową.

148. Czy Pan Jezus umarł rzeczywiście?

Pan Jezus umarł prawdziwie. Dusza ludzka odłączyła się od ciała. Po śmierci bok jego otworzono i wypłynęła krew i woda. (Jan 19. 34.)

149. Czyliż i pogrzeb jego dowodzi tego, że umarł?

Ponieważ tylko umarli bywają pogrzebani, przeto i pogrzeb jest dowodem, że umarł prawdziwie.

150. Jakież mamy pożytek z męki i śmierci Chrystusowéj?

Ten mamy pożytek, że męka i śmierć Chrystusa Pana zbawiła świat: 1. od winy grzechów, 2. od kary piekła, 3. od władzy szatana, jaką dla grzechu miał nad ludźmi.

151. Czy wszyscy ludzie odnoszą te pożytki z męki i śmierci Chrystusowéj?

Lubo Chrystus Pan za wszystkich umarł, nie wszyscy przecież odnoszą pożytki z męki i śmierci jego; lecz tylko ci, którzy i wierzą w niego i czynią to, co czynić rozkazał.

5. Zstąpił do piekiel, trzeciego dnia zmartwychwstał.

152. Mówiliśmy w pyt. 112. o jedném piekle; czyliż jest więcej piekieł?

Właściwe piekło jest to, gdzie cierpi karę wieczną djabeł i aniołowie jego, i ci ludzie, którzy w grzechach bez pokuty umierają. Lecz zowie się także piekłem to miejsce, gdzie dusze w miłości Boga schodzące ze świata cierpią karę doczesną, a inaczej zowie się czyściec. — Było téż miejsce, gdzie dusze błogosławione, nie cierpiąc żadnych mąk, zatrzymane były aż dopóki nie było spełnione dzieło odkupienia, a to zowiemy otchłanią czyli łonem Abrahama.

153. Gdy Pan Jezus umarł na krzyżu, gdzie zstąpiła jego dusza ludzka?

Wierzę, czyli mam za nieomylną prawdę: że dusza ludzka Pana Jezusa zstąpiła do otchłani.

154. Czy bóstwo odłączyło się od duszy Pana Jezusa?

Bóstwo się nie odłączyło, lecz owszem było zjednoczone tak z duszą Pana Jezusa, jak téż i z umarłym ciałem pogrzebaném w grobie.

155. Co czynił Pan Jezus w otchłaniach?

Oznajmił duszom tam zatrzymanym, że już spełnione odkupienie, i wkrótce będzie im niebo otworzone.

156. Jak długo była dusza Pana Jezusa w otchłaniach?
Była do dnia trzeciego, którego znów się złączyła z umarłym ciałem, pogrzebionem w grobie.

157. Jakż był skutek tego złączenia się duszy z ciałem umarłym?

Ten był skutek, iż ciało umarłe stało się żyjącem i uwielbionem, mającém własności ducha. Nie pozostało w grobie, lecz przeniknęło kamień, którym grób był zamknięty. — Chrystus zmartwychwstał!

158. Czyliż w tém samym ciele Chrystus zmartwychwstał, w jakim umarł?

Chrystus Pan zmartwychwstał w tém samym ciele, w jakim umarł, i dla tego zatrzymał rany zadane sobie na krzyżu w ręku, nogach i boku.

159. Czego dowodzi zmartwychwstanie Chrystusa?

Dowodzi tego: że Chrystus jest Bogiem, — że świat rzeczywiście odkupiony — i że śmierć zwyciężona.

160. Jak długo bawił na ziemi Pan Jezus po swoim zmartwychwstaniu?

Bawił dni czterdzieści, w ciągu których i przekonał swoich uczni o rzeczywistości swego zmartwychwstania i potrzebne dał im rozporządzenia i władzę.

6. *Wstąpił na niebiosa, siedzi na prawicy Boga Ojca wszechmogącego.*

161. Co wiemy o wniebowstąpieniu Jezusa Chrystusa?

Wiemy to, że z góry oliwnej przy Jerozolimie, z duszą i z ciałem, własną mocą, w obec uczniów swoich, wstąpił na niebiosa.

162. Kogóż wziął ze sobą do nieba?

Dusze sprawiedliwych, które były zatrzymane w otchłaniach.

163. Cóż to znaczy, że siedzi na prawicy bożej?

Bóg jest duchem, a zatem niema ani prawicy, ani lewicy. Siedzenie na prawicy to znaczy: że Jezus Chrystus w człowieczeństwie uwielbionem ma władzę na niebie i na ziemi.

164. Przyjdzie Pan Jezus jeszcze raz na ziemię?

Aniołowie po wniebowstąpieniu Pańskiem oznajmili Apostołom tę prawdę: że ten sam Jezus, którego widzieli wstępującego do nieba, tak przyjdzie, jak go widzieli idącego do nieba. (D. A. 1. 11.)

7. *Z tamąd przyjdzie sądzić żywych i umarłych.*

165. Kiedyż Chrystus Pan przyjdzie sądzić?

O tym dniu i godzinie nikt nie wie, ani Aniołowie, tylko Bóg. (Mat. 24. 36.)

166. Jak przyjdzie?

Ujrzą syna człowieczego przychodzącego w obłokach niebieskich z mocą wielką i majestatem. (Mat. 24. 30.)

167. Kogóż będzie sądził?

Zywych i umarłych, to jest wszystkich ludzi. Przez żywych rozumieją się święci, którzy osiągną żywot wieczny, a przez umarłych odrzuceni czyli przekleci, którzy będą skazani na potępienie, czyli na śmierć wieczną.

168. Czy potępieni nie zostaną kiedy ulaskawieni?

Nigdy nie zostaną ulaskawieni, gdyż pójdą w ogień wieczny, a sprawiedliwi do żywota wiecznego. (Mat. 25. 46.)

169. Wielorakaż jest nauka w składzie wiary o Jezusie Chrystusie?

W składzie wiary jest dwojaka nauka o Jezusie Chrystusie; jedna o jego uniżeniu, a druga o jego wywyższeniu.

170. Co jest o jego uniżeniu?

Ze 1. się narodził, 2. umęczon, 3. ukrzyżowan, 4. umarł, 5. pogrzebion.

171. Co o wywyższeniu?

Ze 1. zstąpił do piekieł, 2. zmartwychwstał, 3. wstąpił na niebiosy, 4. siedzi na prawicy bożej, 5. ztamtąd przyjdzie sądzić żywych i umarłych.

172. Do czego ta nauka nas pobudza?

Aby tak żyć, jak Chrystus Pan nauczał i przykazał, gdyż wtedy przyjmie nas jako Sędzia do nieba.

§ 3. O Bogu Poświęcieliu.

S. Wierzę w Ducha świętego.

173. Czy tak trzeba wierzyć w Ducha ś., jak w Boga Ojca i Syna bożego?

Tak trzeba wierzyć w Ducha ś., jak w Boga Ojca i Syna bożego, bo Duch ś. jest prawdziwy Bóg, równy Ojcu i Synowi bożemu. — Ojciec, Słowo i Duch ś., ci trzej są jedno. (1. Jan. 5. 7.)

174. Jakiż dowód na to, że Duch ś. jest Bogiem?

Bo Duch ś. ma doskonałości boskie — jemu się należy cześć boska — w jego Imię, tak jak w Ojca i Syna jesteście chrzczeni.

175. Czemu się zowie Duchem?

Lubo pierwsza i druga osoba jest Duchem, przecięż trzecia osoba bóstwa zowie się dla tego Duchem, iż od Ojca i od Syna pochodzi, i poświęca dusze nasze.

176. Czemu się zowie Świętym?

Bo sam z siebie jest świętością nieskończoną i nas czyni świętymi.

177. Komuż się przyznaje dzieło poświęcenia nas?

Jak Bogu Ojcu stworzenie, a Synowi bożemu odkupienie, tak Duchowi świętemu przyznajemy poświęcenie nasze.

178. Jakże nas Duch ś. poświęca?

Poświęca nas przez udzielenie łaski bożej.

179. Cóż jest łaska boża?

Łaską jest to, czego nie zasługujemy, lecz co nam darmo, z miłości swojej Bóg daje, n. p. powołanie do wiary.

180. Cóż jest łaska poświęcająca?

Jest ta łaska, która z grzesznika czyni usprawiedliwionego, a to się dzieje przez odpuszczenie grzechów i nadanie świętości.

181. Co się rozumie przez łaskę czynną?

Rozumie się pomoc czyli łaska boska, która wszelką dobrą sprawę poprzedza, jej towarzyszy i ją dokonywa.

182. Czy Bóg daje łaskę wszystkim ludziom?

Bóg chce zbawić wszystkich ludzi i wszystkim daje łaskę, lecz nie wszyscy z nią współdziałają.

183. Jestże łaska boska do zbawienia potrzebna?

Do zbawienia potrzebna jest wiara i miłość Boga, a bez łaski bożej nie masz ani wiary, ani miłości, a zatem łaska boska jest do zbawienia potrzebna.

184. Czy tylko Apostołom dany Duch ś.?

W niedzielę święteczną zstąpił Duch ś. w postaci ognistych języków na Apostoły i pozostał się z ich następcami aż do skończenia wieków.

185. Któż to byli Apostołowie?

Pan Jezus z pomiędzy uczni wybrał dwunastu, których nazwał Apostołami i dał im władzę sprawować zamiast siebie urząd nauczycielski, kapłański i królewski względem wiernych. (Zob. pyt. 84.)

9. Święty kościół powszechny — Świętych obcowanie.

186. Co jest kościół ś.?

Jestto ustanowione od Jezusa Chrystusa społeczeństwo ludzi połączonych jedną i tą samą wiarą — mających jedne i te same siedm Sakramentów ś. i podlegających następcy Piotra ś., jako widzialnej głowie kościoła.

187. Jakże się dzieli ten kościół ś.?

Dzieli się na kościół nauczający (pyt. 84 i 185) i kościół słuchający. Pierwszy składają biskupi, kapłani i inne duchowne osoby — drugi reszta wiernych.

188. Jestże kościół ś. widzialny?

Kościół ś. jest widzialny w swojej głowie i członkach — naukę swoją publicznie ogłasza — a Sakramenta ś. są to znaki pod zmysły podpadające, oznaczające i dające łaskę bożą. (Zob. pyt. 312.)

189. Któregoż z Apostołów uczynił Pan Jezus zarządcą czyli głową kościoła ś.?

Piotra ś. uczynił Pan Jezus opoką, na której zbudował swój kościół. Uczynił go Pasterzem tak owiec (biskupów) jako i baranków (wszystkich wiernych) i widzialną głową kościoła czyli swoim zastępcą na ziemi.

190. Któż jest następcą Ś. Piotra?

Następcą Ś. Piotra jest biskup rzymski, którego zowiemy Ojcem świętym lub Papieżem.

191. Po jakich znamionach poznać prawdziwy kościół?

Prawdziwy kościół poznaje się po tych czterech znamionach, że jest 1. jeden, 2. święty, 3. katolicki, 4. apostołski.

192. W czym jest jeden?

W tym jest jeden, że na całej ziemi 1. wyznaje jedną i tę samą wiarę, 2. ma te same siedm Sakramentów ś., 3. i tegoż samego Papieża.

193. W czym jest święty?

W tym jest święty, 1. że jego założyciel Jezus Chrystus jest święty, 2. że ma naukę czyniącą nas świętymi, 3. i Sakramenta, które nas uświęcają i 4. wydaje z siebie Świętych niebu.

194. Co znaczy katolicki?

Wyraz grecki katolicki znaczy powszechny. Jest zaś powszechny, co do czasu; bo od czasu, jak go Chrystus Pan założył, nie zginął i nie zaginie aż do końca wieków; — co do miejsca, że jest we wszystkich częściach świata, i że wszędzie albo był, albo jest, albo będzie.

195. Jakże kościół ś. jest apostołskim?

Apostołskim jest dla tego: 1. że naucza tego wszystkiego, czego nauczali Apostołowie, 2. i że biskupi jego pochodzą nieprzerwanym ciągiem od Apostołów.

196. Czy może kościół ś. zbłądzić w nauce wiary i obyczajów?

Kościół ś. nie może zbłądzić w nauce wiary i obyczajów; bo Duch ś., który jest prawdą nieomylną, naucza przez kościół ś., który dla tego jest nieomylnym w nauce wiary i obyczajów.

197. Cóż są Sobory powszechne?

Sąto zgromadzenia znacznej części biskupów z całego świata, wyobrażających powszechny kościół ś. nauczający, którzy, jako świadkowie i sędziowie w sprawach wiary, wydają wyroki nieomyłne i mówią: podobno się Duchowi ś. i nam.* (D. A. 15. 28.)

198. Jak się to rozumie, że kościół ś. jest sam jeden zbawiający?

Tak się to rozumie, że nie masz drugiego kościoła, tylko jeden, w którym jest prawda i nieomyłność; a zatem i zbawienie. Jeżeliby kościół nie usłuchał, niech ci będzie jako poganin i celnik. (Mat. 18. 17.)

199. Któż nie należy do kościoła ś.?

Ten do niego nie należy: 1. kto się jeszcze nie stał jego członkiem przez chrzest ś., 2. kto się sam z niego wydalil, 3. kogo kościół ś. z pośród siebie wyłączył. Wyłączenie takie, czyli wyklęcie, jest kara, którą kościół ś. za ciężkie wymierza grzechy, dla pobudzenia do upamiętania się i pokuty.

200. Z jakichże części składa się kościół ś.?

Sklada się: 1. z kościoła wojującego, a ten jest na ziemi; 2. z kościoła cierpiącego, a ten jest w czyściu; 3. z kościoła tryumfującego, a ten jest w niebie.

201. Któż jest głową niewidzialną tych trzech części kościoła?

Jeżus Chrystus jest niewidzialną głową kościoła będącego na ziemi, w czyściu i w niebie.

202. Czy między temi trzema częściami kościoła ś. zachodzi jakieś uczestnictwo?

Święci w niebie modlą się za nas będących na ziemi, my się modlimy do Świętych w niebie i tu jedni za drugich i za dusze w czyściu bę-

jące. Zasługi tedy i modlitwy jednej z tych trzech części Kościoła ś. są wspólne inniej jego części. Ta spójność i uczestnictwo zowie się świętych obcowaniem.

10. Grzechów odpuszczenie.

203. Jaką władzę udzielił Pan Chrystus swemu Kościołowi na ziemi?

Chrystus Pan w dzień zmartwychwstania swego udzielił swemu Kościołowi władzę odpuszczania grzechów. (Jan 20. 23.)

204. Któż odpuszcza grzechy?

Nie człowiek, lecz sam Bóg odpuszcza grzechy, ale przez tych, którym dał władzę odpuszczania, to jest: przez biskupów i księży. Grzechy się odpuszczają przez Sakrament Chrztu i Pokuty. (Zob. pyt. 316.)

§ 4. Dokonanie dzieła poświęcenia.

11. Ciała zmartwychwstanie.

205. Któreż to są rzeczy ostateczne?

Śmierć, sąd, niebo, piekło.

206. Czy każdy człowiek umrze?

Śmierci ciała, jako karze grzechu pierworodnego, wszyscy podlegają ludzie, bo wszyscy się rodzą w grzechu pierworodnym. (Zob. pyt. 121.)

207. Czy ciała umarłe zmartwychwstaną?

Wszystkie ciała umarłe boską wszechmocnością ożyją, złączą się z duszami swemi i zmartwychwstaną. Wszyscy zmartwychwstaniami. (L. 1. do Korynt. 15. 51.)

208. Czemu nastąpi ciało zmartwychwstanie?

Bo dusza jest stworzona dla ciała — a ciało jako było narzędziem spraw duszy, tak też z nią razem odbierze nagrodę lub karę.

209. Co nastąpi po zmartwychwstaniu ciała?

Nastąpi sąd powszechny czyli ostateczny. (Zob. pyt. 165—168) Sąd szczególny dla każdego dzieje się wtedy, gdy dusza opuszcza ciało przy śmierci.

12. I żywot wieczny.

210. Cóż jest żywot wieczny?

Żywotem wiecznym zowie się niebo, a śmiercią wieczną piekło. (Zob. pyt. 167.)

211. Czy po zmartwychwstaniu ciała będzie czyściec?

Čyściec jest miejsce kary czasowej. (Zob. pyt. 152.) Z czyścica pójdą dusze do nieba, a zatem czyścica więcéj nie będzie.

212. Gdzież nas wiara chce doprowadzić?

Zaczynamy skład wiary od słowa Wierzę, a kończymy na żywocie wiecznym — bo wiara prowadzi nas do żywota wiecznego. Żywot zaś wieczny jest dokonaniem poświęcenia naszego.

213. Jakież prawdy wiary wyznawamy w składzie apostołskim?

Wyznawamy te prawdy wiary:

1. że jest jeden Bóg;
2. że Bóg jest jeden we trzech osobach, a te są: Bóg Ojciec, Syn boży i Duch święty;
3. że Syn boży stał się człowiekiem i umarł na krzyżu dla odkupienia naszego;
4. że łaska boska jest do zbawienia potrzebna;
5. że dusza ludzka jest nieśmiertelna;
6. że Bóg jest sprawiedliwy, dobrych nagradza niebem, a złych karze piekłem.

5. Dziesięcioro przykazania Bożego.

214. Czyliż sama wiara doprowadzi do żywota wiecznego?

Wiara bez dobrych uczynków jest umarłą;

(Jakób 2. 20.) umarła zaś wiara nie doprowadzi do żywota wiecznego; lecz jeżeli chcesz wnieść do żywota, chowaj przykazania. (Mat. 19. 17.)

215. Któż dał dziesięcioro przykazań?

Sam Bóg je dał, a przez sługę swego Mojżesza żydom je ogłosić kazał.

216. Obowiązują te przykazania chrześcian?

Obowiązują one chrześcian, bo Chrystus Pan sam je wyjaśnił i zachowywać rozkazał.

Wstęp. Jam jest Pan Bóg twój, którym cię wywiódł z ziemi Egipskiej, z domu niewoli.

217. Co znaczy ten wstęp: jam jest Pan Bóg twój?

Ten wstęp oznajmia: kto jest ten, który daje przykazania. Jest on Pan, jest Bóg, któremu z miłości należy się posłuszeństwo.

218. Dla czego się wspomina niewola Egipska?

Niewola w Egipcie była dla żydów tylko czasowa i obrazem niewoli wiecznej, z której nas Bóg wywiódł przez Jezusa Chrystusa. (Zob. pyt. 150.)

219. Jaki jest podział dziesięciu przykazań boskich?

Trzy pierwsze tyczą się Pana Boga, a reszta siedm, bliźniego.

1. Nie będziesz miał bogów cudzych przedemną.

220. Czego zakazuje to przykazanie?

Zakazuje przyznawać stworzeniu doskonałości boskie, czcić je jak boga, lub mu zaufać i kochać go więcéj, niż Boga.

221. Co przykazuje to przykazanie?

Przykazuje wierzyć tylko w Boga jednego,

żywego, prawdziwego — w nim mieć nadzieję i kochać go nad wszystko.

222. Któż grzeszy przeciw temu przykazaniu?

Kto nie wierzy wszystkiego, co Kościół *ś.* do wierzenia przedstawia; kto zawiera wróżkom, snom, czarom i innym próżnym rzeczom; kto pokłada nadzieję w zdrowiu, bogactwach i t. p., albo też stworzenie bardziej kocha, niż Boga.

223. Godzi się czcić Anioły i duchy święte?

Bóg sam czci sługi swoje, a przeto i nam godzi się czcić Świętych, przecież nie tą cześcią najgłębszą, która się samemu Bogu należy. Nic nie jest tak wielkiego i czci godnego, jak świętość.

224. Godzi się szanować obrazy Świętych?

Kościół *ś.* naucza: że godzi się szanować obrazy Świętych, odnosząc tę cześć do tego, którego obraz przedstawia.

225. Wszak Bóg zakazał robienie obrazów?

Bóg zakazał robienie obrazów, aby się im nie kłaniać, ani im służyć, jakby jakimu Bogu, gdyż taka cześć byłaby bałwochwalstwem; ale nie zakazał robić wizerunki Aniołów lub Świętych, ażeby szanować tych, których one wyobrażają.

226. Czy godzi się modlić do Świętych w niebie?

Na tem zależy świętych obcowanie, iż do Świętych w niebie będących modlimy się, aby z nami i za nami się modlili do Boga. (Zob. pyt. 202.)

227. Jakaż jest nauka Kościoła *ś.* względem relikwii?

Kościół *ś.* naucza: że relikwie czyli szczątki Świętych godzi się szanować, ponieważ ciała Świętych były świątynią Ducha *ś.* i będą częścią ciał uwielbionych po zmartwychwstaniu.

2. Nie będziesz brał imienia Pana Boga twego nadaremnie.

228. Co znaczy Imię boskie?

Imię boskie oznacza samego Boga, albo jego doskonałości, lub słowo, w którym się objawił.

229. Co przykazuje to przykazanie?

Przykazuje dobre użycie imienia boskiego, n. p. wzywając go, chwając, dziękując, prosząc i t. p.

230. Czego zakazuje?

Zakazuje: 1. zaniedbania wzywania Boga, 2. wzywania go na próżno.

231. Kiedyż się wzywa Boga na próżno?

Gdy się grzeszy przekleństwem, przysięgą, bluźnierstwem, kłamstwem i t. d., wzywając przytém imię boskie.

232. Cóż jest przysięga?

Jest wezwanie Boga jako świadka prawdy, a gromiciela fałszu.

233. Wieloraka jest przysięga?

Dwojaka; jedna twierdząca lub oznajmująca, co się stało; a druga obiecująca, co się stać ma; n. p. gdy się przysięga pełnić wiernie obowiązki urzędu lub służby.

234. Czy wszelka przysięga jest zakazana?

Przysięga prawdziwa i godziwa jest uwielbieniem boskich doskonałości, a mianowicie wszechwiedzy, prawdziwości i sprawiedliwości, a zatem nie jest zakazana.

235. Jakież warunki są godziwej przysięgi?

Te są warunki, ażeby przysięgać: 1. na prawdę, 2. na rzecz sprawiedliwą, 3. przed zwierchnością.

236. Kiedyż przysięga jest grzechem?

Wtedy jest grzechem, gdy się fałsz zaprzysięga, lub się przysięga w drobnych rzeczach, albo na co innego, a nie na samego Boga.

237. Jak się zowie fałszywa przysięga?

Zowie się krzywoprzysięztwem, które Bóg ciężko karze, gdyż do tego przykazania przydał groźbę: że nie ujdzie bezkarnie, ktoby wzywał nadaremnie imię Pańskie.

238. Co ma czynić, ktoby przysięgał fałszywie?

Nie tylko powinien czynić pokutę, lecz i odwołać fałszywą przysięgę, a krzywdy przez nią zrażdzone wynagrodzić.

239. Powinna być dotrzymana przysięga obiecująca?

Każda obietnica powinna być dotrzymana, a tém bardziej przysięgą zatwierdzoną.

240. Cóż jest ślub?

Jest obietnica uczyniona Bogu dopełniać co dobrego. Zakonne osoby ślubują ubóstwo, czystość i posłuszeństwo. Małżonkowie czynią téż śluby i przysięgają je potwierdzają.

3. Pamiętaj, abyś dzień święty święcił.

241. Któryż dzień ma być święcony?

Dzień siódmy, a takim była Sobota w starym zakonie; u chrześcian zaś jest Niedziela, czyli dzień Pański, bo w ten dzień Chrystus zmartwychwstał, i w ten dzień Duch ś. zstąpił na Apostoły.

242. Jakże się święci dzień święty?

Dzień święty się święci przez nabożeństwo, zwłaszcza publiczne, słuchanie słowa bożego i pracę około własnego uświętobliwienia, jako téż przez dopełnianie uczynków miłosiernych.

243. Co jest zakazane w dzień święty?

Zakazane są roboty służebnicze, sądy,

targi i t. p., owo zgoła to wszystko, co prowadzi do grzechu, lub jest przeszkodą do święcenia dnia świętego.

244. Jakież są powinności względem Boga?

Człowiek powinien znać Boga, w nim mieć nadzieję, jego nad wszystko kochać, jego się bać i szanować.

245. Przez co się okazuje uszanowanie ku Bogu?

Przez wzywanie Boga w modlitwach, strzeżenie się wzywania imienia boskiego nadaremnie, i przez święcenie dni świętych.

Treść tych powinności wyraża się w tém najpiérwszém i największém przykazaniu: będziesz miłował Pana Boga twego ze wszystkiego serca twego i ze wszystkiój duszy twojój i ze wszystkiój myśli twojój. (Mat. 22. 37.)

4. Czcij ojca twego i matkę twoją.

246. Co Bóg rozkazuje w czwartém przykazaniu?

Bóg rozkazuje tak ojca, jako i matkę szanować, kochać, być im posłusznymi, dawać im pomoc słowy i uczynkiem.

247. Jakie błogosławieństwo obiecał Bóg zachowującym to przykazanie?

Obiecał im błogosławieństwo długiego życia i dobrego powodzenia.

248. Czy słudzy powinni panów swoich podobnie czcic, jak rodziców?

Słudzy powinni panów podobnie, jak rodziców, szanować, kochać i okazywać im posłuszeństwo, pilność i wierność.

249. Jakież są powinności względem innych przełożonych?

Przełożonym tak duchownym, jako i świec-

kim, należy się uszanowanie, posłuszeństwo i wierność.

250. Czy się należy modlić za przełożone?

Dzieci powinny się modlić za rodziców tak żyjących jak zmarłych, a każdy powinien się modlić za swoje przełożone. Ś. Paweł zaleca modlitwy za króle i wszelkie przełożone. (1 do Tymot. 2. 2.)

5. Nie zabijaj.

251. Kogóż nie zabijać?

Ani siebie samego, ani innego człowieka.

252. Jak można zabić bliźniego?

Myślą, n. p. gniewem, nienawiścią; słowy, n. p. złorzeczeniem, potwarzą; czynem, n. p. bijąc, kalecząc i t. p.

253. Czy tylko na ciele można zabić bliźniego?

Można go jeszcze zabić i na duszy przez zgorszenie; a na sławie przez obmowy i t. p.

254. Do czego obowiązany, kto skaleczył lub zabił bliźniego?

Obowiązany jest taki nie tylko aby pokutował, lecz aby skaleczonego dał wyleczyć, i utrzymywał tych, których utrzymywać był winien zabity.

255. Jak się powinno naprawić dane zgorszenie?

Powinno się naprawić słowy i dobrym życia przykładem.

256. Do czego obowiązany jest ten, kto odebrał sławę bliźniemu?

Taki obowiązany jest nie tylko przywrócić odebraną sławę, lecz też i wszelkie złe skutki odebranej sławy naprawić.

257. Jak się należy zachowywać względem nieprzyjaciół?

Pan Jezus rozkazuje kochać nieprzy-

jaciół, czynić im dobrze i modlić się za nich. (Łuk. 6. 27.)

258. Jakże się zachowywać względem zwierząt?

Nie godzi się ich dręczyć, przeklinać, zbyteczną pracą obciążać, głodem morzyć itp., boć są stworzenia boskie, służące naszym potrzebom i mające czucie boleści.

259. Godzi się męczyć owady, ptaszki i t. p.?

Dręczenie owadów, ptaszków itp., zawsze jest niegodziwe, i pochodzi czasem z głupoty, czasem też ze złościwości.

6. Nie cudzołóż.

260. Czego zakazuje szóste przykazanie?

Zakazuje nieporządnej rozkoszy cielesnej i wszelkiej myśli, mowy i uczynków niewstydlivych.

261. Jak poznają dzieci, co jest niewstydlivego?

Niewinne dzieci uznają to za rzecz niewstydlivą, czego by w obec rodziców lub przełożonych wstydzili się czynić, mówić lub myśleć.

262. Jak wyłożył i objaśnił Pan Jezus szóste przykazanie?

Pan Jezus wyraźnie nauczał: że nietylko uczynkiem, lecz i myślą, zezwalając na grzech, gwałci się to przykazanie. (Mat. 5. 28.)

263. Czegóż się strzedz, aby nie zgwałcić tego przykazania?

Strzedz się zgorszenia i pierwszego upadku w grzech. Próżnowanie, napoje opajające, mowy wszeteczne, książki gorszące, złe towarzystwa itp., bywają powodem do zgwałcenia tego przykazania.

264. Cóż pomaga do zachowania czystości?

Szacunek tej cnoty, pamięć na Boga wszystko widzącego i sprawiedliwego, modlitwa,

mocna wola: raczej umrzeć, niż zgrzeszyć.

7. Nie kradnij.

265. Cóż to znaczy: nie kradnij?

Znaczy: aby niezatrzymywać nic co jest cudzego, i nie brać mimo woli właściciela.

266. Czyliż się godzi zatrzymywać sobie rzeczy znalezione?

Coś znalazł, a nie oddał, toś ukradł; mówi św. Augustyn.

267. Któż jeszcze gwałci to przykazanie boskie?

Kto namawia lub doradza do kradzieży; kto złodzieja, lub rzeczy skradzione ukrywa, lub takowe kupuje; kto pola, albo łąki wypasa; kto robi szkodę w lasach, ogrodach, itp.

268. Do czego jest obowiązany krzywdziciel?

Do wynagrodzenia wszelkiej krzywdy wyrażonej.

269. Komuż ma wynagrodzić?

Ukrzywdzonym lub ich następcom, a gdy tych nie masz, wtedy dopiero ubogim.

270. Co ma czynić krzywdziciel, gdy krzywdy wynagrodzić nie może?

Zawsze powinien mieć wolę wynagrodzenia; a w razie niemożności prosić, albo sam, albo przez kogo innego, o darowanie sobie krzywdy, i modlić się za skrzywdzonych, aby im Bóg błogosławił.

271. Cóż powoduje do kradzieży?

Nałóg niemówienia prawdy, życie próżniackie, wygodne, rozpustne lub marnotrawne. Chciwość, a czasem i prawdziwa nędza.

272. Jestże powinność dawania wsparcia ubogim?

Każdy wedle stanu i możliwości obowiązany jest wspierać ubogich. Sąd bez miłosierdzia temu, który nie uczynił miłosierdzia. (Jakób 2. 13.)

8. Nie mów fałszywego świadectwa przeciw bliźniemu swojemu.

273. Czy ósme przykazanie zakazuje mówienia tylko w sądzie fałszywego świadectwa?

Nietylko zakazuje w sądzie fałszywego świadectwa, lecz i wszelkiej mowy przeciw prawdzie i miłości.

274. Jakież są gatunki mowy przeciw prawdzie i miłości?

Kłamstwo, zdrada, potwarz, obmowa, posądzanie itd.

275. Kiedyż się dzieje kłamstwo?

Gdy się mówi przeciw przekonaniu, lub się milczy, gdy mówić należy.

276. Cóż jest zdrada?

Jest przywodenie kogo do nieszczęścia miłemi a fałszywemi słowy.

277. Co jest potwarz?

Jest kłamliwe obwinianie kogo o jaki zły czyn.

278. Co jest obmowa?

Jest mowa szkodząca sławie nieprzytomnego téj mowie.

279. Co jest posądzanie?

Jest obwinianie w myśli, bez przekonania o prawdziwości obwiniania.

280. Jestże kłamstwo najpierwszym grzechem?

Szatan pierwszy skłamał (zob. pyt. 119). Dzieci zaczynają grzeszyć od kłamstwa, które do wielu grzechów wiedzie.

281. Co Bóg przykazuje w ósmym przykazaniu?

Bóg przykazuje być prawdziwym, a mowy używać ku chwale Boga i pożytkowi bliźniego.

282. Co powinien uczynić ten, kto zgwałcił to przykazanie?

Oprócz pokuty, powinien wrócić odebraną

blizniemu sławę (zobacz pyt. 255), a stawać w obronie osławionych.

9. *Nie pożądaaj żony bliźniego twego.*

10. *Ani domu, ani sługi, ani wołu, ani osła, ani żadnej rzeczy, która jego jest.*

283. Czego zakazują dwa ostatnie przykazania boskie?

Zakazują wszelkiej złej żądzy, bo z niej pochodzą złe uczynki. Zakazują więc pragnienia uciech i rozkoszy cielesnej, pragnienia sławy i bogactw, owo zgoła pożądania jakiegokolwiek rzeczy z krzywdą bliźniego.

284. Co przykazują?

To przykazują, aby nie zezwalać na złe żądze i pragnienia.

285. Czy prawa ludzkie mogą zakazać złych myśli?

Ludzie nie mogą zakazywać złych myśli, bo ich nie poznają. Sam Bóg zna myśli ludzkie i grzech myślą popelniony karze.

286. Czy trzeba wszystkie przykazania boskie zachowywać?

Św. Jakób mówi, że ktoby całe prawo zachował, a stał się przestępcą jednego, staje się winowajcą przestąpienia całego prawa. (2. 10.)

287. Czy człowiek może zachować przykazania boskie?

Bóg nie rozkazuje niemożliwych rzeczy, i przy łasce boskiej może człowiek zachować przykazania boskie. Ta jest miłość Boga, abyśmy przykazań Jego strzegli, a przykazania Jego nie są ciężkie. (1. Jan 5. 3.)

288. Jakaż jest treść siedmiu przykazań boskich, dotyczących się bliźniego?

Ta jest ich treść: będziesz miłował bliźniego twego jako samego siebie.

(Mat. 22. 39.) Nie miłujmy słowem, ani językiem, lecz uczynkiem i prawdą. (1. Jan. 3. 18.) Wypełnienie tedy zakonu jest miłość. (Do Rzym. 13. 10.)

6. Pięć przykazań kościelnych.

289. Czy Kościół św. ma władzę stanowić przykazania?

Jezus Chrystus zostawił na swoim miejscu na ziemi Kościół św. nauczający, któremu dał władzę stanowienia przykazań. Jako mię posłał ojciec i ja was posyłam. (Jan 20. 21.) Kto was słucha, mnie słucha. (Łuk. 10. 16.)

290. Czy tylko pięć przykazań postanowił Kościół św.?

Kościół św. postanowił wiele przykazań, lecz te pięć są celniejsze i obowiązują wszystkich wiernych.

1. Postanowione od Kościoła bożego dni święte święcić.

291. Któż święta, prócz Niedzieli, postanowił?

Niedzielę Bóg postanowił, a wszystkie inne święta Kościół boży.

292. Co jest rok kościelny?

Kościół św. zaczyna swój rok od Niedzieli pierwszej Adwentu, a kończy go z ostatnią Niedzielą po Świątkach.

293. Ileż jest głównych świąt w roku kościelnym?

Są w nim trzy główne święta, i podzielają rok kościelny na trzy części. Są zaś te święta: 1sze, Narodzenie Jezusa Chrystusa; 2gie, Wielkanoc i zmartwychwstanie pańskie; 3cie, Zesłanie Ducha św., czyli Świątki; ka-

zde z tych świąt ma czas przygotowawczy do święta, i czas po święcie.

294. Czyliż są święta Świętych pańskich?

Oprócz świąt pańskich, są jeszcze święta najświętszej Maryi Panny i Świętych pańskich.

295. Dla czego są postanowione święta Świętych pańskich?

Dla ich czci, wzywania przyczyny i naśladowania ich świętobliwości.

296. Jakże święcić te święta?

Tak je trzeba święcić jak Niedzielę. (Zob. pyt. 241—243.)

2. Mszy św. i kazania w każde święto nabożnie słuchać.

297. Czyliż niedosyć na tém, aby tylko mszy św. słuchać?

O mszy świętej daje się nauka w pyt. 344 do 352. Tu tylko się nadmienia, że we mszy św. jest ewanjelia, a kazanie jest wykładem ewanjelii, a zatem należy do mszy św., i jest słowem bożem i pokarmem dla duszy (zob. pyt. 40.)

298. Czy jest co takiego, co uwalnia od zachowania tego przykazania?

Od słuchania mszy ś. w kościele uwalnia niemożność, choroba własna, posługa innym chorym i dobre uczynki; lecz gdy nie można inaczej, wtedy i mimo kościoła w duchu i w prawdzie uwielbiać Boga należy.

299. Jakże słuchać mszy ś. i kazania?

Nabożnie trzeba słuchać, tj. tak, aby uczcić Boga i poświęcić duszę swoją. Żeby zaś to się stało, należy uważać pilnie, zachowywać w pamięci i wypełniać słyszane słowo boże.

300. Co mówić o tych, co po nabożeństwie z kościoła udają się do szynkowni?

Tacy nietylko tracą pożytek zbawienny z słuchania mszy św. i kazania, lecz wdają się jeszcze w niebezpieczeństwo wpadania w rozmaite grzechy.

3. Posty nakazane od Kościoła świętego zachowywać.

301. Na czém zależy post?

Na wstrzymaniu się od potraw mięsnych i jedzeniu do nasycenia się raz tylko jeden na dzień. Poszczenie takie łączyć się ma z żalem za grzechy, modlitwą i jałmużną.

302. Dla czego są posty nakazane?

Dla umartwienia ciała, ukarania popełnionych grzechów, i strzeżenia się nowych grzechów.

303. Jestże jaka różnica między dniami postu, a dniami wstrzymania się od potraw mięsnych?

Ta jest różnica, że w dni postu raz tylko na dzień, a w dni wstrzymywania się od potraw mięsnych więcej razy godzi się jeść do nasycenia się.

304. Któreż są dni postu?

Piątek przez cały rok, prócz czasu wielkanocnego; wielki post przed Wielkanocą, prócz Niedziel tegoż postu; suche dni i wigilie do wielkich świąt, także Środy i Piątki w Adwencie.

305. Któreż są dni wstrzymywania się od potraw mięsnych?

Niedziele w czasie wielkiego postu, dni krzyżowe, Piątki w czasie wielkanocnym, Soboty przez cały rok i wigilie do świąt mniejszych.

306. Czy Kościół św. może uwolnić szczególne osoby od postu?

Kościół św. dla słabości zdrowia, ubóstwa,

lub niemożności, uwalnia szczególne osoby od postu; lecz wtedy obowiązek poszczenia zamienia na inne dobre uczynki.

4. Przynajmniej raz w rok spowiadać się przed własnym kapłanem, a około Wielkanocy najświętszy Sakrament przyjmować.

Uwaga. O spowiedzi i komunii św. daje się nauka w nauce o Sakramentach świętych (zobacz pyt. 353—382).

307. Czy Kościół święty rozkazuje tylko jeden raz w ciągu roku się spowiadać?

Kościół św. rozkazuje własnemu kapłanowi lub innemu, lecz za jego pozwoleniem, jeden raz w ciągu roku się spowiadać; inne zaś razy wolno się spowiadać któremukolwiek spowiednikowi.

308. Któryż jest czas Komunii św. wielkanocnej?

Podług bulli Leona X., papieża, dwa tygodnie przed i dwa tygodnie po Wielkanocy.

309. W jakie kary podpada taki, kto zaniedba Komunii wielkanocnej?

Taki wyłącza sam siebie ze społeczeństwa Kościoła św. (zob. pyt. 199), a ciało jego po śmierci nie ma mieć pogrzebu kościelnego, jeżeli umrze bez okazania żalu za grzechy.

5. Czasów zakazanych wesel niesprawować.

310. W którychto czasach niegodzi się wesel sprawować?

W czasach pokuty, a temi jest czas: 1sze, od pierwszej Niedzieli Adwentu aż do święta trzech Króli; 2re, od Środy popielcowej do pierwszej Niedzieli po Wielkanocy.

311. Co się jeszcze zwykle przydaje do tego przykazania?

To się przydaje, aby dziesięciny Kościołowi należące oddawać, gdyż zatrzymywanie

ich byłoby grzechem przeciw siódmemu przykazaniu boskiemu.

7. Siedm Sakramentów świętych.

312. Co znaczy wyraz grecki Sakrament?

Wyraz Sakrament oznacza tajemnicę.

313. Cóż są Sakramenta święte?

Sąto znaki powierzchowne zmysłom naszym podległe, od Jezusa Chrystusa ustanowione, które usprawiedliwienie i poświęcenie nasze nie tylko oznaczają, ale je też czynią i sprawują.

314. Z czegoż się składają Sakramenta?

1sze, z rzeczy jakiej pod zmysły podpadającej; 2re, z słów wymówionych; 3cie, z sprawcy Sakramentu, który do rzeczy zmysłowej dodaje słowo boże, i tak staje się Sakrament.

315. Jakiż zamiar ma mieć sprawca Sakramentu?

Ma mieć zamiar, czyli wolę, albo intencją to czynić, co czyni Kościół św. katolicki.

316. Ileż jest Sakramentów świętych?

Sakramentów świętych nie masz więcej, ani mniej, tylko siedm, tj.: chrzest, bierzmowanie, eucharystya, pokuta, ostatnie namaszczenie, kapłaństwo i małżeństwo.

317. Które Sakramenta udzielają łaskę poświęcającą, a które ją pomnażają?

Chrzest i pokuta udzielają łaskę poświęcającą, i dla tego się zowią Sakramentami dla umarłych w grzechu; inne pięć powiększają łaskę i zowią się Sakramentami dla żyjących w łasce boskiej.

318. Któreż Sakramenta przyjmują się tylko jeden raz w życiu?

Trzy Sakramenta, tj. chrzest, bięrzmo-
wanie i kapłaństwo, przyjmują się tylko
jeden raz w życiu, bo wyrażają na duszy pię-
tno niezmałne.

319. Czy wszystkie Sakramenta są wszystkim jednako
potrzebne?

Sakrament chrztu św. jest wszystkim
pod utratą zbawienia potrzebny; a ochrzconym,
gdy zgrzeszyli, pokuta. Bięrzmo-
wanie, eucharystya i ostatnie namaszczenie,
niewylączają wprawdzie od zbawienia, gdy
kto jest w niemożności ich przyjęcia; lecz
grzeszy ten, kto by mogąc, niechciał ich przy-
mować. Kapłaństwo i małżeństwo całemu
wprawdzie Kościołowi są potrzebne, lecz nie
każdemu w szczególności człowiekowi.

1. Chrzest.

320. Cóż jest chrzest?

Chrzest jest Sakrament odrodzenia przez
wodę w słowie. Jest Sakrament, postanowiony
od Jezusa Chrystusa, w którym przez zlanie wodą
człowieka i wymówieniu słów postanowionych,
Bóg odpuszcza grzech pierworodny i wszystkie
inne, a nadaje łaskę poświęcającą.

321. Jak się sprawuje chrzest?

Zlewa się człowieka wodą (zwykle na
głowie), i mówi się wtedy: ja ciebie chrzczę
w imię Ojca i Syna i Ducha świętego.
(Mat. 28. 19.)

322. Któż udziela chrzest św.?

Biskupi, kapłani, i dyakonowie; w razie
zaś potrzeby każdy człowiek, byle miał wolę
czynić, co czyni Kościół św. katolicki.

323. Jaką łaskę daje chrzest św.

Sakrament chrztu św. odpuszcza grzech

pierworodny, a w dorosłych i wszystkie grze-
chy uczynkowe, a z odpuszczeniem grzechów
daje łaskę zupełnej świętości.

324. Czy także odpuszcza i wszelkie karanie?

Z odpuszczeniem win grzechowych, u-
dziela chrzest św. odpuszczenie wszelkiego
karania tak wiecznego w piekle, jak cza-
sowego w czyściu.

325. Co więcej sprawuje chrzest św.?

Czyni ochrzczonego członkiem Kościoła św.
i chrześcianinem, bo mu daje łaskę wiary, na-
dziei i miłości boskiej.

326. Jakież się czyni przy chrzcie św. przymierze z Bogiem?

Najprzód wyrzeka się ducha złego i wszel-
kiego grzechu; a potem wyznaje się wiara
w Boga w Trójcy św. jedynego. Ochrczo-
ny obowiązuje się żyć podług nauki Jezusa
Chrystusa.

327. Gdy kto chrztu z wody mieć nie może, coż go
zastępuje?

Chrzest krwi, czyli męczeństwo, i chrzest
pragnienia, gdy kto wierzy w Chrystusa, ża-
łuje za grzechy a chrztu pragnie.

328. Powinno być i dzieci chrzczone?

Dzieci rodzą się bez swęj wiedzy w grze-
chu pierworodnym, a bez chrztu nieba nieosię-
gną, a dla tego, choć bez swęj wiedzy, odro-
dzone bywają przez Chrzest św.

329. Co należy czynić w dzień rocznicy chrztu św.?

Dziękować Bogu za łaskę chrztu św. i od-
nawiać przymierze z Bogiem przy chrzcie św.
uczynione.*)

*) Można wykladać znaczenie obrzędów przy chrzcie św.
używanych.

2. *Bięrmowanie.*)*

330. Co jest bięrmowanie?

Bięrmowanie jest Sakrament od Chrystusa ustanowiony, przez który ochrzonym daje się łaska Ducha św. do wyznawania statecznie wiary św.

331. Jakiż jest znak pod zmysły podpadający w bięrmowaniu?

Kładzenie rąk i namaszczenie chryzmem ś.

332. Jakie słowa mówią się przy namaszczeniu?

Te słowa: Znacę cię znakiem krzyża i potwierdzam (bięrmuję) cię chryzmem zbawienném. W imię Ojca i Syna i Ducha św.

333. Któż udziela ten Sakrament?

Zwyczajnym dawcą tego Sakramentu jest biskup.

334. Kto przyjmuje godnie ten Sakrament?

Tylko ochrzony i będący w stanie łaski. Znać też trzeba prawdy wiary, i kochać Boga, a mieć mocną wolę żyć zawsze podług wiary.

335. Jakie są skutki tego Sakramentu?

Pomnożenie łaski poświęcającej, a mianowicie umocnienie w wierze i w miłości boskiej.

336. Jakież są dary Ducha św.?

Są takowe: 1., mądrość, abyśmy około zbawienia niepobłądzili; 2., rozumność, abyśmy dobry w rzeczach rozsądek czynili; 3., rada w wątpliwości; 4., męztwo w trudności i bojaźni; 5., umiejętność; 6., pobożność; i 7., bojaźń boska.

*) Bięrmowanie, mówi Skarga, nic nie jest innego, jedno potwierdzenie i umocnienie. Bo starzy, co my dziś tram, albo siostrzan zowiem, bięrmem zwali. (Kazanie 2gie o bięrmowaniu.)

3. *Eucharystya, albo tajemnica ciała i krwi pańskiej.*

337. Jakie są zwykłe nazwiska tego Sakramentu?

Zowie się Eucharystya, tj. dobra łaska, albo dziękowanie; ofiara, bo się Bogu ofiaruje Jezus Chrystus; uczestnictwo, albo komunja, bo się stajemy uczestnikami ciała Chrystusowego; Sakrament pokoju i miłości; Sakrament ołtarza itp.

338. Cóż jest ten Sakrament?

Jestto prawdziwe ciało i krew Jezusa Chrystusa z duszą i bóstwem pod postaciami chleba i wina, które się staje słowy Jezusa Chrystusa wymówionemi tym celem nad chlebem i winem przez kapłana lub biskupa.

339. Czy Pan Jezus obiecał dać ciało i krew swoją ludziom?

Pan Jezus uroczyście obiecał dać ludziom ciało i krew swoją: Chleb, który ja dam, jest moje ciało za żywot świata. (Jan 6.51.)

340. Gdzież tę obietnicę ziścił?

Tam ją ziścił, gdzie wziąwszy chleb mówił: To jest ciało moje, które się za was dawa. Także i kielich po wieczerzy, mówiąc: Ten jest kielich nowy testament we krwi mojej, który za was wylan będzie. (Łuk. 22. 19—20.) To jest, (jak pisze św. Mateusz i Marek), krew moja. (Mat. 26. 28. Marek 14. 24.)

341. Cóż zdziały te słowa Jezusa Chrystusa?

To zdziały i działy zawsze, że jeststwo chleba i wina ustępuje, a na ich miejsce jest ciało i krew Jezusa Chrystusa z duszą i bóstwem, pod znakami atoli, czyli postaciami chleba i wina.

342. Jakaż jest wiara Kościoła św. o tym Sakramencie?
Kościół wierzy:

- 1., iż w Sakramencie Eucharystyi jest prawdziwie, rzeczywiście i istotnie ciało i krew wraz z duszą i bóstwem Pana naszego Jezusa Chrystusa, a zatem cały Chrystus;
- 2., że istota chleba i wina ustępuje i tylko ich przymioty zostają. Przemianę taką zowie Kościół św. przeistoczeniem;
- 3., że w tym Sakramencie pod każdą postacią, bądź chleba, bądź wina, i pod każdą cząstką tych postaci, cały jest Chrystus.

343. Czyliż Jezusowi Chrystusowi w tym Sakramencie należy się cześć boska?

Ponieważ w tym Sakramencie jest żywy Jezus Chrystus z bóstwem i człowieczeństwem, przeto mu się należy cześć i pokłon jako Bogu. Nie postaciom chleba i wina, które widzimy, kłaniamy się, lecz Jezusowi Chrystusowi, w którego, że jest pod temi postaciami, wierzymy.

344. Jakże się uważa ten Sakrament?

Uważa się: 1sze, jako ofiara; 2re, jako pokarm duszy.

1. Jako ofiara.

345. Cóż jest ofiara?

Ofiarą jest to rzecz jaka pod zmysły podpadająca, samemu Bogu oddawana na wyznaczenie najwyższej Jego władzy, przez kapłana *) zabita lub zniszczona.

*) Każdy kapłan z ludzi się wybiera i za ludzi się stawia, aby ofiarował dary i ofiary za grze-

346. Byliż ofiary starego zakonu prawdziwą ofiarą?

Ofiary starego zakonu niebyły prawdziwą ofiarą, lecz tylko wizerunkiem i obrazem tej jedyniej i prawdziwej ofiary, która jest spełniona, gdy się Jezus Chrystus sam ofiarował i umarł na krzyżu. Niepodobna bowiem, aby krew bydła i kozłów gładziła grzechy. (Do Żyd. 10. 4. Zob. pyt. 144.)

347. Czy Pan Jezus ofiarował się także przed męką swoją przy wieczerzy ostatniej?

Pan Jezus przy ostatniej wieczerzy uczynił sam z siebie ofiarę Bogu Ojcu, gdy się dał pod postaciami chleba i wina, mówiąc: to jest ciało moje, to jest krew moja.

348. Czyliż ofiara pod postaciami chleba i wina była ta sama, co na krzyżu?

Była ta sama, gdyż w obojgu ten sam kapłan, ofiarnik, Jezus Chrystus; to samo ciało i krew Jezusa Chrystusa z bóstwem, i ten sam cel, tj. odpuszczenie grzechów.

349. Dalże Pan Jezus apostołom władzę powtarzania tego, co sam uczynił przy ostatniej wieczerzy?

Pan Jezus rozkazując apostołom czynić to samo, co sam uczynił, dał im oraz i władzę do tego potrzebną.

350. Jak zowiemy ofiarę czynioną na ołtarzach naszych?

Zowiemy ją mszą św. z łacińskiego: *Ita missa est.*

351. Jestże msza św. ponowieniem, czy tylko przypomnieniem ofiary?

Msza św. jest ponowieniem, czyli tą samą ofiarą, którą Chrystus uczynił przy ostatniej wieczerzy, a razem jest przypomnieniem ofiary na krzyżu.

chy, i nikt sobie czci nie bierze, jedno wezwany od Boga, jako Aaron. (Do Żydów 5. 1—4.)

352. Jakaż jest różnica między ofiarą przy ostatniej wieczerzy, a ofiarą na krzyżu?

Ofiara na krzyżu, raz jeden spełniona, powtarzać się nie może; ofiara zaś pod postaciami chleba i wina powtarzać się ma aż do skończenia wieków. Ofiarując się na krzyżu umarł rzeczywiście, a przy mszy św. jest żywy Chrystus, i tylko osobno ciało i osobno krew Jego się okazuje dla zwiastowania Jego śmierci. Przez ofiarę mszy św. ponosimy pożytki ofiary spełnionej na krzyżu.

353. Jak słuchać mszy św.? (Zob. pyt 298.)

Z największym uszanowaniem rozmyślać należy całe życie Jezusa Chrystusa. Śpiew: chwala Bogu na wysokości! przypomina Jego narodzenie; Ewangelia wskazuje, jak Chrystus przez trzy lata ogłaszał ewangelię. Samo poświęcenie chleba i wina przypomina śmierć Chrystusa; wpuszczenie części hostyi w kielich, złączenie duszy z ciałem, czyli zmartwychwstanie pańskie; błogosławienie przy końcu mszy, przypomina wniebowstąpienie pańskie.

2. Jako pokarm duszy.

354. Czy Pan Jezus rozkazał pożywać ciało swoje?

Pan Jezus wyraźnie to rozkazał, a my posłuszni Jego rozkazowi, przyjmujemy Pana Jezusa i to zwiemy komunią św., czyli uczestnictwem, albo połączeniem się z Jezusem Chrystusem.

355. Rozkazałże Pan Jezus pod obiema osobami przyjmować komunią św.?

Kościół św. naucza, że Pan Jezus nierozkazał pod obiema postaciami przyjmować ko-

munią św., owszem naucza, że pod każdą postacią i każdą jej częścią jest cały i żywy Jezus Chrystus.

356. Jak przyjmować komunią św.?

Bez grzechu, z wiarą, z miłością, z pokornym nabożeństwem i naczczo, wyjąwszy w chorobie.

357. Co skutkuje godnie przyjęta komunija św.?

Łączy nas z Jezusem Chrystusem, utrzymuje w nas i pomnaża łaskę poświęcającą, umacnia nas w miłości Boga i bliźniego, i zdatkiem jest żywota wiecznego.

358. Co mówi św. Paweł o niegodnie komunikujących?

Św. Paweł naucza: że kto niegodnie komunikuje, staje się winowajcą ciała i krwi pańskiej, i sąd, czyli potępienie sobie pożywa. (1 do Korynt. 11. 29.)

4. Pokuta.

359. Cóż jest pokuta?

Pokuta jest Sakrament, mocą którego grzesznikom pokutującym, grzechy po chrzcie św. popełnione, od kapłana, w imieniu Boga, bywają odpuszczone.

360. Jakież są części pokuty św.?

Są takowe: żal za grzechy, spowiedź i zadosyćuczynienie.

361. Jakże te trzy części pokuty zwykle dzielają?

Podzielają je tak: 1., na wezwanie Ducha św.; 2., na przypomnienie sobie grzechów; 3., na żal za grzechy; 4., na mocne przedsięwzięcie nie grzeszenia więcej; 5., na spowiedź; 6., na zadosyćuczynienie.

362. Dla czego się wzywa pomocy Ducha św.?

Dla tego, iż obudzenie grzesznika ze snu

grzechowego jest dziełem łaski bożej, i, ażeby pokutować, potrzeba pomocy Ducha św. do poznania grzechów, żalowania za nie i spowiadania się.

363. Na co baczyć w przypomnieniu sobie grzechów?

Na to baczyć, aby sobie przypomnieć nie jeden lub kilka grzechów, lecz wszystkie, także i liczbę grzechów i okoliczności grzechów zwiększające. Trzeba rachować się z sumieniem, rozważając przykazania boskie i kościelne, a przy tém i obowiązki stanu swego.

364. Co jest żal za grzechy?

Jest smutek i boleść duszy z obrzydzeniem sobie grzechów i przedsięwzięciem poprawy.

365. Co jest żal przyrodzony i nadprzyrodzony?

Żal przyrodzony pochodzi z pobudek doczesnych, np., że się przez grzech straciło sławę, majątek, zdrowie itp. Żal nadprzyrodzony powstaje ze względu na Boga, a to albo sprawiedliwego, albo dobrego.

366. Wielorakiż jest żal nadprzyrodzony?

Jest dwojaki, tj. doskonały, gdy dla miłości Boga się żałuje, albo niedoskonały, gdy z bojaźni piekła pochodzi.

367. Jaki powinien być żal za grzechy?

Powinien być nadprzyrodzony, serdeczny, na wszystkie grzechy się rozciągający, a połączone z mocną wolą nie grzeszenia więcej, spowiadania się i zadosyćczynienia.

368. Cóż się łączy z żalem za grzechy, jeżeli jest prawdziwy?

Z prawdziwym żalem za grzechy łączy się mocne przedsięwzięcie niegrzeszenia więcej, tj. rzetelna wola poprawienia się i nagrodzenia krzywd przez grzechy popełnionych.

369. Cóż jest spowiedź?

Jestto oskarżenie samego siebie z własnych grzechów myślą, słowy i czynem, albo odpuszczeniem popełnionych przed kapłanem moc rozgrzeszenia mającym.

370. Kto postanowił spowiedź?

Syn boży, Jezus Chrystus, postanowił spowiedź, dając dwojaką władzę Apostołom rozgrzeszania i zatrzymywania grzechów. Od początku Kościoła św. wszędzie i po wszystkie czasy spowiedź była, jest, i będzie miana za boskie postanowienie. (Zob. pyt. 203).

371. Jakaż powinna być spowiedź?

Szczera i zupełna, aby żadnego śmiertelnego grzechu nie zataić, nie oskarżać kogo innego, tylko samego siebie.

372. Jakiż są pożytki spowiedzi?

Są takowe: 1, odpuszczenie grzechów; 2., z żalem nadprzyrodzonym, nawet niedoskonałym, otrzymuje się przy spowiedzi odpuszczenie; 3., pociecha i pokój sumienia.

373. Jakiż urząd sprawuje spowiednik?

Jest on wtedy namiestnikiem Jezusa Chrystusa, a w szczególności jest ojcem, lekarzem i sędzią, względem tego, co się spowiada.

374. Cóż Bóg odpuszcza przez rozgrzeszenie spowiednika?

Bóg odpuszcza pokutującemu winę grzechu i karę wieczną, lecz mu pozostawia karę doczesną do poniesienia.

375. Co jest zadosyćczynieniem?

Jest poniesienie kary doczesnej za grzechy.

376. Któż wkłada tę karę, czyli pokutę?

Bóg, gdy na grzesznika wkłada choroby, ubóstwo, ucisk itd. Kościół św. przez spowiednika naczynającego pokutę za grzechy.

Pokutujący téż powinien sam na siebie nałożyć uczynki pokutne.

377. Cóż jest odpust?

Odpust nie jest odpuszczenie grzechów, lecz darowanie kary doczesnej, którą grzesznik pokutujący w tém życiu lub w czyścju ponosić winien.

378. Wieloraki jest odpust?

Jest dwojaki, zupełny i cząstkowy.

379. Jakaż jest nauka Kościoła św. względem odpustów?

Ta jest nauka Kościoła św.: 1., że Kościół św. ma władzę udzielania odpustów; 2., że odpusty są wiernym pożyteczne.

380. Jakież są warunki dla dostąpienia odpustu?

Trzeba być w stanie łaski, a dla tego spowiadać się i komunią św. przyjąć i dopełnić pobożne uczynki, w celu dostąpienia odpustu zalecone, np. modlić się, pościć, czynić uczynki miłosierne itp.

381. Czyli odpusty są także i duszom w czyścju będącym użyteczne?

Tak jest, odpusty są i duszom w czyścju będącym użyteczne.

382. Co powinien czynić grzesznik, który prawdziwie pokutował?

Powinien strzedz się upadku w grzech, a wzrastać owszem w świętobliwości.

383. Co strzeże od upadku w grzech?

Wzbudzenie częste miłości Boga, strzeżenie się i najmniejszego grzechu, unikanie okazy do grzechu, częsta spowiedź i komunia św., i wypełnienie tego, co spowiednik zalecił.

384. Co pomaga do wzrostu w świętobliwości?

Pilne słuchanie słowa bożego, przestawanie z dobremi, codzienny rachunek sumienia, częsta modlitwa, pełnienie dobrych uczynków, ile tylko można.

5. Ostatnie pomazanie.

385. Co jest Sakrament ostatniego pomazania olejem św.?

Jestto Sakrament, którym kapłani Kościoła św. chorych przy modlitwie namaszczaają olejem św. w imię pańskie, a Pan im ulży i ostatki grzechów odpuści.

386. Jakież są skutki tego Sakramentu?

Grzechów odpuszczenie i ulżenie, a zdrowie téż, jeśli choremu do zbawienia byłoby pożyteczne.

387. Zkąd wiemy o takich skutkach?

Apostół Jakób św. nam je oznajmił w tych słowach: chorzeje kto z was? przywiedź kapłany kościelne i niech się nad nim modlą, pomaszczaając go olejem w imię pańskie, a modlitwa wiary zbawi niemocnego i ulży mu Pan, a jeśli w grzechach jest, odpuszczone mu będą. (Jakób 5. 14—15.)

388. Zkąd pochodzą takie skutki?

Ztąd pochodzą, iż Jezus Chrystus taką moc nadał namaszczeniu i modlitwie kapłana, boć on sam daje takowe łaski.

389. Jak się udziela ten Sakrament?

Ksiądz się modli w imieniu Kościoła św., a namaszczaając każdy z pięciu zmysłów chorego, mówi: przez to święte pomazanie i swoje najlaskawsze miłosierdzie, niech ci Bóg odpuści, co przez widzenie (słuch, powonienie itd.) zgrzeszyłeś. Po namaszczeniu odprawia przepisane modlitwy.

390. Jak powinien chory przyjmować ten Sakrament?

Chory powinien wcześniej zavezwać księdza i przyjąć go jako posłańca boskiego, spowiadać się i komunikować, a samo pomazanie

przyjąć z oddaniem się na wolę boską i z żalem za grzechy całego życia.

391. Ile razy można przyjmować ten Sakrament?

Tyle razy, ile razy kto ciężko zachoruje, lecz w tej samej chorobie tylko jeden raz.

6. Kapłaństwo.

392. Jakże Apostołowie stanowili swoich pomocników lub następców?

Apostołowie poszcząc i modląc się, a wkładając na nich ręce, stanowili swoich pomocników i następców, jak to o Saulu i Barnabie piszą dzieje apostołskie (13. 3.) i jak to kilkakrotnie Paweł św. pisze: wzbudzaj łaskę, która w tobie jest przez kładzenie rąk moich. (2 Tymot. 1. 6.)

393. Jak się zowie ta modlitwa z wkładaniem rąk, którą się stanowią następcy lub pomocnicy Apostołów?

Zowie się Sakramentem kapłaństwa.

394. Cóż tedy jest kapłaństwo?

Jestto Sakrament, w którym przez modlitwę i kładzenie rąk biskupa udziela się łaska boska i władza do sprawowania urzędowania duchownego.

395. Jakież są dzielności tego Sakramentu?

Są takowe: 1., łaska boża i dar Ducha św. do świętobliwego sprawowania urzędu kapłaństwa; 2., władza i moc sprawowania Sakramentów św., nauczania i rządzenia wiernymi.

396. Któż jest sprawcą Sakramentu kapłaństwa?

Sam tylko biskup, w którym jest zupełność kapłaństwa. Kościół św. ma nie tylko naukę apostołską, lecz i biskupów, którzy nieprzerwanym ciągiem moc i władzę swoją mają od Apostołów. (Zob. pyt. 195.)

397. Jak się należy zachować względem kapłanów?

Uznawać w nich namiestników Jezusa Chrystusa i dla tego ich szanować, ich nauk chętnie słuchać, a Sakramenta od nich z wiarą przyjmować, i za ich prace być im wdzięcznymi.

398. Czy kapłani są wielkiem dobrem dla wiernych?

Kapłani sprawują poselstwo boże do ludu, są ojcami duchownymi, sprawują świętą ofiarę i inne Sakramenta, błogosławią nas i modlą się za nami.

399. Co wierni czynić winni?

Modlić się i prosić Boga, aby im dawał świętobliwych kapłanów i takowym udzielał łaski swojej do zbawiennego sprawowania urzędu duchownego.

7. Małżeństwo.

400. Co jest małżeństwo?

Małżeństwo jest Sakrament, w którym dwie wolne osoby chrześcijańskie obojg płci łączą się porządnie do spólnego dożywotniego pożycia, i od Boga otrzymują łaskę osiągnięcia celów małżeństwa.

401. Kiedyż Bóg ustanowił małżeństwo?

Ustanowił go w raju, gdy stworzył Ewę i błogosławił im: roście i rozmnażajcie się.

402. Co uczynił Jezus Chrystus względnie małżeństwa?

Wyniósł go do godności Sakramentu.

403. Jak to uczynił?

Tak, iż z braniem się w małżeństwo obojga osób, połączył szczególną łaskę poświęcającą, która ich uzdalnia żyć w małżeństwie według woli boskiej.

404. Zkąd to wiemy?

Ztąd to wiemy, iż małżeństwo jest wizerunkiem połączenia się Chrystusa z jego Kościołem, to jest: że małżonków związek tak czysty i wierny być ma, jak jest Chrystusa z Jego Kościołem; co bez łaski bożej stać się niemoże. — Wiara też Kościoła *ś.* tego naucza.

405. Jakąż szczególną łaskę daje Bóg przez Sakrament małżeństwa?

Łaskę wytrwania w wierze, nadziei i miłości, spólnie aż do śmierci, a wychowania dzieci po chrześcijańsku.

406. Jakież jest przysposobienie do małżeństwa?

Chcący wstąpić w stan małżeński powinni mieć cnoty i uzdatnienia, bez których ich związek nie byłby wizerunkiem złączenia się Chrystusa z jego Kościołem; powinni przy wyborze osoby niepowodować się zmysłowością, lecz nauką Chrześcijańską; żyć w czystości, a przed ślubem spowiadać się i komunią *ś.* przyjmować.

407. Czemu Kościół *ś.* jest przeciwny mieszanym małżeństwom?

Bo gdzie niemasz jedności w wierze, tam niemasz i prawdziwej miłości, a takie małżeństwa powodują do zubożenia względem wiary i Kościoła *ś.*, i dzieci wahają się między wiarą ojca i matki itd.

8. Świętości kościelne czyli Sacramentalia.

408. Któreżto są świętości kościelne?

Jest ich siedm: 1. imię Jezus, 2. znak Krzyża *ś.*, 3. rozkaz dany duchowi złemu w imię Jezusa Chrystusa, ażeby ustąpił (egzorcyzm), 4. pomazanie olejem błogosławionym, 5. świę-

cona woda, 6. chleb błogosławiony, 7. rozmaite błogosławienia.

409. Czy takowe świętości udzielają łaskę poświęcającą?

Nieudzielają wprawdzie mocą czynu wykonanego, jak to czynią Sakramenta *ś.* łaski poświęcającej, lecz mocą wiary i nabożeństwa tak błogosławiającego, jak i używających rzeczy błogosławionych, są zbawiennie pożyteczne.

410. Co się rozumie przez poświęcanie czyli błogosławienie?

Jest to dobre życzenie lub wymówienie słów świętych nad jaką rzeczą.

411. Jakie są znakomitsze błogosławienia kościelne?

Są takowe: błogosławienie opatów, koronacja książąt, błogosławienie kościołów, ementarzy, domów, świec, wody, popiołu, obrazów i t. d.

9. Świętobliwość życia.

412. Jakie jest przeznaczenie człowieka, czyli koniec, na który go Bóg stworzył?

Aby tu żył świętobliwie, a wiecznie w niebie był szczęśliwy.

413. Na czém zależy świętobliwość życia?

Zależy na tém, aby myśleć, mówić i czynić wszystko z miłości ku Bogu i ku bliźniemu. Szczególne czyny takiego życia zowią się cnotą.

414. Od czego się zaczyna życie świętobliwe?

Zaczyna się od wiary, która jest żywym przyjęciem za prawdę tego wszystkiego, co Bóg objawił i przez swój Kościół naucza (zob. pyt. 85.) Bez wiary niepodobna jest podobać się Bogu. (Do Zyd. 11. 6.)

415. Jakież są własności prawdziwej wiary?

Te są własności, że 1^od jest tylko jedna.

Jeden Pan, jedna wiara, jeden chrzest (do Efez. 4. 5.); 2re i żywa, to jest czynna przez miłość, czyli dobre uczynki. Wiara bez uczynków jest umarła. (Jak. 2. 20.)

416. Co czynić, aby mieć taką wiarę?

Trzeba o nią Boga prosić, często ją w sobie wzbudzać, szczególnie prawdy wiary rozważać i podług nich życie swoje urządzać.

417. Co jest nadzieja?

Nadzieja jestto pewność, że Bóg przez Jezusa Chrystusa dokona na nas dzieło odkupienia i da nam niebo.

418. Jakież cnoty są w nadziei?

Jest 1^{od} pragnienie, aby z błędu i grzechu się wydobyć, a żyć prawdą i cnotą; 2re zaufanie, iż Bóg przez wszystko, co na nas dopuszcza, ma na celu uświęcenie i zbawienie nasze; 3^{cie} cierpliwość czyli uległe przyjęcie i znoszenie wszelkich dolegliwości, i dobre ich użycie.

419. Co jest miłość boska?

Jest oddanie się Bogu z całej duszy, to jest myśli, woli, czynienia i cierpienia.

420. Czemuż się tak Bogu oddawać należy?

Bo on sam jest najgodniejszy naszej miłości. On nas stworzył i nami rządzi. On nam dał Syna jednorodzonego i Ducha Ś., abyśmy się stali świętymi i wiecznie szczęśliwymi.

421. Któreż cnoty zawierają się w miłości boskiej?

1. Uszanowanie nieskończonej mocy i świętości boskiej, a zatem żywa bojaźń niepodobania się mu.

2. Posłuszeństwo, mocą którego wszystkie przykazania boskie z miłości serdecznej wypełniamy. Kto albowiem mówi, że

kocha Boga, a przykazań niezachowuje, ten jest kłamcą. (1. Jan 2. 4.)

3. Wdzięczność ku Bogu za odebrane przez nas lub bliźnich dobrodziejstwa.

4. Gorliwość o to, aby Bóg od wszystkich ludzi był znany, miłowany i przez posłuszeństwo woli jego uwielbiony.

422. Jak się zowie wiara, nadzieja i miłość Boga?

Zowią się cnotami boskimi, gdyż się do samego Boga ściągają i od łaski jego zależą.

423. Cóż są cnoty obyczajowe?

Sąto cnoty pochodzące z wiary, nadziei i miłości boskiej, a tyczą się albo nas samych, albo bliźnich naszych.

424. Cóż jesteśmy winni samym sobie i bliźnim?

Winniśmy w nas i w bliźnich szanować to, żeśmy na obraz boski stworzeni, krwią Jezusa Chrystusa odkupieni, i do żywota wiecznego powołani.

425. Co jest pokora?

Jestto cnota, która wszystko dobre, jakie mamy, łasce boskiej przyznaje, własne błędy i niedoskonałości zawsze ma na baczeniu, a bliźniego chętnie wyżej ceni jak siebie.

426. Czy pokora jest wielką cnotą?

Pokora jest tak wielką cnotą, że inne cnoty, gdy nie masz pokory, są tylko pozorne a nie rzeczywiste; w towarzystwie zaś pokory znajdują się wszystkie cnoty.

427. Co jeszcze winni jesteśmy bliźnim naszym?

Winni jesteśmy kochać bliźniego, jak siebie samego.

428. Cóż jest kochać samego siebie?

Jestto wszystkie siły ciała i duszy tak wykształcać i ich używać, jak tego Bóg chce.

429. Czémże się różni kochanie samego siebie od samolubstwa?

Kochanie samego siebie ma na celu z bogacenie się cnotami i dobrymi uczynkami, a samolubstwo kocha się w pysze, cielesności i własnych tylko korzyściach.

430. Kiedyż się sam człowiek kocha?

Wtedy, gdy 1^{ód} zaprze się samego siebie czyli złych pożądlności, a 2re w miłości bliźniego i dobrych uczynkach coraz się wzmacza i rośnie.

431. Co radzi Ewangelia tym, którzy chcą się w cnocie udoskonalić?

Radzi 1^{ód} dobrowolne ubóstwo, 2re czystość, 3^{cie} posłuszeństwo pod położonym duchownym.

432. Na czém zależy miłość bliźniego?

Zależy 1^{ód} na uczestnictwie w pociechach i cierpieniach bliźniego, 2re na pragnieniu i czynieniu tego, co jest z dobrem dla duszy i ciała bliźniego.

433. Jakże trzeba kochać bliźniego?

Trzeba go kochać:

1. Dla Boga i z miłości ku Bogu.
2. Nie słowem tylko i językiem, lecz uczynkiem i prawdą. (1. Jan 3. 18.)
3. W należyтым porządku; naprzód duszę, potem ciało; wprzód większą potrzebę wspomagać, a potem mniejszą; wprzód krewnych, potem obcych i t. p.

434. Godziż się wyłączać kogo od miłości naszej?

Nikogo się niegodzi wyłączać od miłości naszej, gdyż Jezus Chrystus wyraźnie rozkazuje: kochajcie nieprzyjaciół waszych; czyńcie dobrze tym, którzy was nie-

nawidzą, i módlcie się za prześladowających was. (Mat. 5. 44.)

435. Jakie własności powinny mieć uczynki miłości?

Powinny się dźiać 1^{ód} podług przykazania bożego, 2re z miłości ku Bogu.

436. Któreż są uczynki miłosierne co do ciała?

1., Łaknącego nakarmić; 2., pragnącemu dać pić; 3., niemającego odzieży przyodziać; 4., podróżnego w dom przyjąć; 5., chorego nawiedzać ku pociesze i pomocy; 6., uwięzionych pocieszać; 7., umarłych pogrzebać.

437. Któreż są uczynki miłosierne co do duszy?

1., Grzeszące upominać w miłości; 2., nieumiejętnych nauczać; 3., zwątpiałym dobrze radzić; 4., smutnych pocieszać; 5., krzywdy cierpliwie znosić; 6., urazy chętnie przebaczać; 7., za żyjących i zmarłych się modlić.

438. Któreżto są dobre uczynki względem samego siebie?

Modlitwa, post i jałmużna.

439. Któreżto są ośm błogosławieństw Jezusa Chrystusa?

Są takowe:

1. Błogosławieni ubodzy w duchu, albowiem ich jest królestwo niebieskie.
2. Błogosławieni ciszy, albowiem oni odziedziczą ziemię.
3. Błogosławieni smutni, albowiem będą pocieszeni.
4. Błogosławieni, którzy łakną i pragną sprawiedliwości, albowiem oni będą nasyceni.
5. Błogosławieni miłosierni, albowiem oni miłosierdzia dostąpią.
6. Błogosławieni czystego serca, albowiem oni Boga oglądają.
7. Błogosławieni pokój czyniący, albowiem nazwani będą Synami bożymi.

8. Błogosławieni, którzy cierpią prześladowanie dla sprawiedliwości, albowiem ich jest królestwo niebieskie. (Mat. 5. 3—10.)

440. Na czymże zależy świętobliwość życia?

Na miłości Boga i bliźniego. Miłość jest dopełnieniem zakonu. (Do Rzym. 13. 8.)

441. Jakąż nagrodę obiecał Jezus Chrystus za świętobliwość życia?

Obiecał w nagrodzie królestwo niebieskie. Pójdźcie błogosławieni ojca mego, otrzymajcie królestwo wam zgotowane od założenia świata. (Mat. 25. 34.)

10. Grzechy.

442. Co jest grzech?

Grzech jest rozmyślne i dobrowolne przestąpienie przykazania, lub zaniechanie onegoż.

443. Wieloraki jest grzech?

Grzech jest pierworodny (zob. pyt. 120 do 123, i uczynkowy, czyli własny tego, który go popełnia.

444. Czy tylko uczynkiem się grzeszy?

Grzeszy się myślą, słowy, uczynkami i opuszczeniem tego, co przykazano.

445. Sąż wszystkie grzechy równe?

Grzechy są nierówne, jedne są powszednie, a inne śmiertelne.

446. Cóż jest grzech powszedni?

Jestto grzech mały, którym się nie traci łaska boska.

447. Co jest grzech śmiertelny?

Jestto grzech wielki, pozbawiający duszę łaski boskiej. Zowie się dla tego śmiertelny, iż zadaje śmierć duszy i czyni ją godną potępienia.

448. Od czego zależy większość lub małość grzechu?

Zależy od tego, czy się z ułomności, czy też dobrowolnie i ze złośliwości grzeszy, czy w wielkiej, czy też w małej rzeczy.

449. Co są grzechy główne?

Są takie grzechy, z których wiele innych powstaje.

450. Które to są grzechy główne?

Są takowe, siedm: 1. pycha, 2. łakomstwo, 3. nieczystość, 4. zazdrość, 5. obżarstwo i pijaństwo, 6. gniew, 7. lenistwo.

451. Co jest pycha?

Jest przyznawanie samemu sobie, nie zaś łasce boskiej, jakowych zaszczytów, oraz pogardzanie bliźnim swoim.

452. Czy z pychy powstają inne grzechy?

Z pychy powstaje pogarda bliźniego, chęć mu szkodenia, obmowy i t. p., samolubstwo, próżność, chełpliwość i t. d.

453. Co wyrzekł Pan Jezus o pysznych?

Ze wszelki, co się wynosi, uniżon będzie, — a kto się uniża, wywyższon będzie. (Łukasz 14. 11.)

454. Czemu łakomstwo jest grzechem głównym?

Łakomy bowiem kocha bardziej bogactwa niż Boga, a ztąd jest niemilosierny względem bliźnich. Samolubstwo powoduje do kłamstw, chytrłości, niesprawiedliwości i t. d.

455. Z grzechu nieczystości czyliż powstają inne grzechy?

Nieczysty gotów jest odważyć się na wszystko złe. Pogardza upomnieniem Przełożonych, jest zaślepiony względem stanu swjej duszy, wpada w grzech kradzieży, a czasem i zabójstwa.

456. Jakąż pociecha jest dla zazdrosnego?

Ta nieszczęsna pociecha, gdy się bliźniemu źle powodzi; a smutek, gdy mu się szczęści.

457. Czy zazdrosny sam sobie szkodzi?

Wyniszcza swe zdrowie i traci szacunek i miłość u ludzi, a w wieczności gotuje sobie potępienie.

458. Jakież grzechy pochodzą z zazdrości?

Niedowierzenie, chęć szkodenia, obmowy, a nieraz i takie grzechy, jakie popełnił zazdrosny Kain względem brata swego Abła, i bracia względem brata swego Józefa.

459. Co mówi pismo ś. o obżarstwie?

Ś. Paweł mówi: których koniec zatracenie, których Bóg jest brzuch. (Do Filipens. 3. 19.)

460. Do czego prowadzi zbytek w jedzeniu i picciu?

Obżarstwo i pijaństwo zabijają duszę i ciało. Ani złodzieje, ani lubieżni, ani pijanice nie osiągną królestwa bożego. (1. do Korynt. 6. 10.)

461. Jakież grzechy z pijaństwa pochodzą?

Prawie wszystkie, lecz mianowicie nieczystość, kradzieże, zabójstwa.

462. Jestże gniew wielkim grzechem?

Gniew jest bardzo wielkim grzechem. Wszelki, który nienawidzi brata swego, zabójcą jest. (Jan. 3. 15.) Niech słońce niezapada na rozgniewanie wasze. (Do Efez. 4. 26.)

463. Wielorakie jest lenistwo?

Dwojakie, jedno tyczy się ciała, a drugie duszy. Jestto niechęć do pracy i niechęć w służbie bożej.

464. Staje się lenistwo powodem do innych grzechów?

Kto zaniedba nauki wiary, ten staje się niedowiarkiem. Leniwy do modlitwy wpada w rozmaite grzechy. Leniwy do pracy stara

się z cudzej krzywdy utrzymywać życie własne.

465. Jak wyraził kródrzej Jan ś. grzechy główne?

Ś. Jan tak je wyraził: wszystko, co jest na świecie, jest pożądliwość ciała, (obżarstwo i nieczystość) pożądliwość oczu (łakomstwo, zazdrość) i pycha żywota (pycha, gniew, lenistwo.) (1 Jan. 2. 16.)

466. Co czynić, aby się ustrzedz tych grzechów?

Trzeba ćwiczyć się w cnotach im przeciwnych, jakimi są: 1. pokora, 2. przestawanie na małym, 3. czystość, 4. łagodność, 5. wstrzemięźliwość, 6. dobroć, 7. pracowitość.

467. Któreto są grzechy cudze?

Cudze grzechy są te, gdy kto się staje uczestnikiem cudzego grzechu. Są zaś takowe:

1. Radzić do grzechu, n.p. Kaifasz, gdy radził zabić Chrystusa. (Jan. 10. 50.)

2. Kazać grzeszyć, n.p. Dawid względem Uryasza. (2 Król. 11. 14.)

3. Przyzwalać na grzech, n.p. Szawel, gdy strzegł sukien tych, co kamienowali ś. Szczepana. (D. A. 7. 60.)

4. Pobudzać kogo do grzechu, n.p. Ewa Adama. (1 Mojż. 3. 6.)

5. Pochwalać grzech cudzy. Biada wam, którzy złe dobrem, a dobre złem zowiecie. (Izai. 5. 20.)

6. Milczeć na to, gdy kto grzeszy, n.p. nie dając mu upomnienia, nie donosząc o tém Przełożonym.

7. Poblążyć grzeszącym, n.p. Heli synom swoim. (1. Król. 2.)

8. Mieć udział w grzechu, n.p. przechowując, kupując kradzione rzeczy.

9. Uniewiniać, lub bronić grzech cudzy.

468. Które są grzechy wołające do Boga o pomstę?

Są takowe: 1. Umysłne zabójstwo, 2. grzech sodomski, czyli sproсна nieczystość; 3. uciśnienie wdów i sierót, 4. zatrzymanie zapłaty robotnikom.

469. Czemu te grzechy zowią się wołającemi o pomstę?

Tak się dla tego zowią, iż mają w sobie szczególną i jawną złośliwość, i przeto téż Bóg je surowo karze.

470. Co jest grzech przeciwko Duchowi świętemu?

Grzech ten jestto niechcenie pokutować i nawrócić się, i o takim grzechu mówi Jezus Chrystus: że bluźnierstwo Ducha nie będzie odpuszczone. (Mat. 12. 31.)

471. Któreżto są grzechy przeciwko Duchowi ś.?

Są następujące: 1. Zuchwała ufność w miłosierdzie boskie. 2. Rozpacz o zbawieniu. 3. Sprzeciwianie się uznanej prawdzie. 4. Zazdrość łaski boskiej. 5. Zatwardziałość serca. 6. Umysłne zaniedbanie pokuty. *Jaw*

472. Czemu się trzeba strzedz grzechu?

Bo grzech czyni człowieka doczesnie i wiecznie nieszczęśliwym. Grzech pozbawia miłości Boga i bliźniego.

473. Co czynić dla ustrzeżenia się grzechów?

Samemu sobie niezaufać, lecz prosić Boga o pomoc. Unikać okazji do grzechu. Pomnieć na rzeczy ostateczne: śmierć, sąd, niebo, piekło. Używać często Sakramentu pokuty i Komunii ś. Żyć z tém niezłomném postanowieniem, aby raczej umrzeć, niż zgrzeszyć.

Spis rzeczy.

	Str.
1. Żegnanie się krzyżem ś.	3.
2. Modlitwa Pańska	5.
3. Pozdrowienie Anielskie	10.
4. Skład wiary Apostolski	13.
§ 1. O Bogu Stworzycielu	15.
§ 2. O Bogu Odkupicielu	21.
§ 3. O Bogu Poświęcicielu	28.
§ 4. Dokonanie dzieła poświęcenia	33.
5. Dziesięcioro przykazania bożego	34.
6. Pięć przykazań kościelnych	45.
7. Siedm Sakramentów ś.	49.
1. Chrzest	50.
2. Bierzmowanie	52.
3. Eucharystya	53.
4. Pokuta	57.
5. Ostatnie pomazanie	61.
6. Kapłaństwo	62.
7. Małżeństwo	63.
8. Świętości kościelne	64.
9. Świętobliwość życia	65.
10. Grzechy	70.

22